WWW.NATGEO.RO | NR. 165 | IANUARIE 2017 | 15 LEI

EDIȚIE SPECIALĂ

PEISAJUL ÎN SCHIMBARE AL GENULUI

NATIONAL GEOGRAPHIC

REVOLUȚIA

GENULUI

5 948364 180806 01

LA 9 ANI • IDENTITATEA DE GEN • MASCULINITATEA • FETE ÎN PERICOL... ȘI MULTE ALTELE

NATIONAL GEOGRAPHIC IANUARIE 2017

DEUCHARS IPA

traditional
CRAFT BEER
brewed by hand
IN EDINBURGH

GUST RACORITOR,
CARACTER PUTERNIC AROMAT,
CU NOTE DE CITRICE,
FLORALE SI DE MALT

www.deuchars.com
DeucharsRO

BREWED BY HAND IN EDINBURGH
CALEDONIAN
BREWERY

SUMAR

IANUARIE 2017 • NR. 165 • PUBLICAȚIE OFICIALĂ A NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY

RUBRICI

SCURT PE 3
Gloria Steinem, o lideră a feminismului în anii '60, despre problemele identității sexuale de astăzi.

EXPLOREAZĂ
Lumea roz/bleu, Prințese, Discriminare de gen, Instinct primar

Pe copertă: Un grup de tineri ilustrează identități diferite de gen. Lista modelelor – la pagina 8.
Foto: Henry Leutwyler
Casting: Adam Browne

REPORTAJE

48 | REDEFINIREA GENULUI

Ne poate știința ajuta să navigăm prin peisajul schimbător al identității sexuale? Mandy (în imagine) se autodefinește ca *fa'afafine* – al treilea gen în Samoa.
Text: Robin Marantz Henig Foto: Lynn Johnson

30 | AM NOUĂ ANI
National Geographic a întrebat 80 de copii de pe patru continente în ce fel identitatea sexuală le afectează viețile. Răspunsurile au fost inteligente și relevante.
Text: Eve Conant
Foto: Robin Hammond

70 | CUM SE FACE UN BĂRBAT
În culturile tradiționale, drumul spre bărbăție e marcat prin rituri de trecere. Dar în societățile moderne, băieții își găsesc propriile căi de a deveni bărbați.
Text: Chip Brown
Foto: Pete Muller

94 | TĂTICI DE CASĂ
Mai mult ca oriunde, în Suedia concediul parental îi implică și pe tați. Fotograful Johan Bävman s-a alăturat tăticilor care stau cu copiii.

100 | PERICULOASA VIAȚĂ A FETELOR
În Sierra Leone, devastată de războiul civil și de Ebola, aproape jumătate dintre fete se mărită înainte de 18 ani și multe sunt deja mame la 19. Dar chiar și aici, unele fete găsesc căi să se emancipeze.
Text: Alexis Okeowo
Foto: Stephanie Sinclair

REVOLUȚIA GENULUI

Am crescut la țară, într-o lume așezată, simplă, patriarhală. Bunica ne-a învățat cu roluri foarte diferite: eu aveam să muncesc și să stau în capul mesei; sora mea – să gătească și să aibă grijă de casă. Anii au trecut și au adus schimbări de toate felurile, dar rolurile acestea ne-au rămas ca înscrise pe dinăuntrul ochiului… Până când, în timpul studenției, am ajuns să lucrez în redacția română a revistei *Cosmopolitan*. La început, toate mi se păreau pe dos: femeia deasupra, discuții fără perdea, colegi gay.
S-a deschis în mine prăpastia unui conflict interior ce-mi părea de nerezolvat. Am încercat s-o umplu cu cărți. M-am pus pe învățat despre femeile din revistele cu coperți lucioase. După vreun an, am picat la pace cu gânditorul Gilles Lipovetsky. Francezul creionează trei modele istorice de femeie. Idealul celui dintâi (Femeia Depreciată) e cuprins într-o frază atribuită lui Pericle: „Cea mai bună dintre femei e cea despre care se vorbește cel mai puțin."
Începând cu a doua jumătate a Evului Mediu, am sărit în extrema cealaltă. În epoca „Femeii Slăvite", bărbații au descoperit un mod mai rafinat de a ține femeia departe de puterea reală. „Eternul feminin ne înalță" – scrie Goethe, surprinzând metamorfoza femeii iubite într-o creatură divină. A treia femeie – crede Lipovetsky – este dăruită cu „imperativul modern de a-și defini și inventa viața". Nu este doar egală bărbatului, ci vrea să-l depășească.
Ce nu știam atunci e că nu poți raționaliza despre patul lui Procust. Trebuie să dormi în el. Un conflict nu poate fi dezlegat din cărți, ci se cere trăit, și nu pentru a-l înfrânge, ci ca o experiență transformațională, luat în piept ca un fluviu pe care trebuie să-l traversezi, supraviețuind, adaptându-te, învățând.
Și-am dormit în patul acela și cred că, în acei 2 ani la *Cosmo*, am învățat despre mine mai mult decât aș fi reușit în 20 de ani obișnuiți.
Cam în același timp, lumea occidentală a trăit o adevărată revoluție a genului.
Ce mai înseamnă să fii bărbat în ziua de azi? Ce e femeia modernă? Între aceste extreme ale spectrului au apărut noțiuni noi – LGBTQ, androgin, trans, cis etc. –, cărămizile unui întreg Turn Babel al genului care își cer dreptul la viață și definiție… Aveți în față un număr cu totul special, ce investighează aspecte culturale, sociale, biologice și istorice ale identității sexuale pe întreg mapamondul.

Cătălina Gurie

Autoarea acestui colaj este Jordan Kleehammer, 14 ani, elevă la Academy of the Sacred Heart, din New Orleans. „Toată lumea crede că trebuie să arate ca în pozele din reviste. E greu să fii adolescent în ziua de azi. Dar nu arată nimeni așa în realitate, imaginile acelea sunt lucrate în Photoshop. Vor doar să ne facă să le cumpărăm produsele" – explică ea.

FOTO: KITRA CAHANA

Din *2017*
Harper's BAZAAR România
APARE LUNAR!

Ediția ianuarie-februarie 2017

Disponibilă la toate punctele de difuzare a presei!

harpersbazaar.ro

Facebook.com/harpers.bazaar.romania

Twitter.com/HarpersBazaarRO

O revistă editată de

BurdaInternational

PUTEREA SINELUI

Scriitoarea și activista **Gloria Steinem,** în vârstă de 82 de ani, este una dintre feministele de frunte ale lumii din anii '60 încoace. În autobiografia ei, *My Life on the Road,* cofondatoarea revistei *Ms.* descrie o viață de călătorii aproape constante, de la copilăria ei itinerantă la activismul ei global neîntrerupt.

Care a fost un moment definitoriu în viața dvs., legat de gen?
Este greu să mă gândesc la un moment definitoriu pentru că genul, în generația mea, era atât de asumat. Nu-mi aduc aminte să fi vrut vreodată să fiu băiat, poate doar ca să-mi pun picioarele pe scaunul din fața mea la cinema. Și nu îmi aduc aminte să mă fi simțit vreodată limitată ca fată, pentru că nu mergeam prea mult la școală. A fost un șoc și o surpriză când am ajuns adolescentă și genul a devenit foarte limitativ și foarte important. Existau mereu șoapte și zvonuri despre fete care rămâneau însărcinate și trebuiau să se căsătorească. Dacă o fată era violată, era vina ei. În adolescență am devenit conștientă să am grijă.

Care considerați că este astăzi cea mai presantă problemă legată de gen?
Cred că a scăpa de [ideea de] gen. Știi, a fost o revelație să trăiesc în India, pentru că am ajuns să înțeleg că existau limbi vechi care nu aveau gen – nu aveau „el" și „ea". Cu cât sunt mai polarizate rolurile de gen, cu atât societatea e mai violentă. Cu cât sunt mai puțin polarizate, cu atât societatea e mai pașnică. Fiecare suntem ființe umane unice și individuale. Suntem conectați, nu clasificați. Ideea de rasă și ideea de gen sunt dezbinătoare.

Ce sfat ați da fetelor și băieților de azi?
Să aibă încredere în vocea unică din interiorul lor. Și să aibă grijă să asculte tot atât cât vorbesc, ca să-i respecte pe ceilalți oameni unici din afara lor. Este important ca fetele să nu interiorizeze un sentiment de pasivitate sau inferioritate sau că sunt de categoria a doua, iar băieții să nu interiorizeze un sentiment că trebuie să fie mai puternici sau superiori sau să dețină controlul. Ceea ce ajută cel mai mult este ca băieții să fie crescuți să crească și ei copii. Eu nu am copii, dar am fost crescută să cresc copii – să fiu empatică, atentă la detalii și răbdătoare. Băieții sunt adesea crescuți în felul acesta, dar nu suficient de des.

FOTO: ROBYN TWOMEY, REDUX
ACEST INTERVIU A FOST EDITAT PENTRU CONCIZIE ȘI CLARITATE.

CITEȘTE ediția de ianuarie a revistei auto motor și sport

Lunar, la orice punct de difuzare a presei

www.amsonline.ro

O REVISTĂ EDITATĂ DE

BurdaInternational RO

EXPLOREAZĂ

Identitate de

Subiectul extrem de personal al identității sexuale a intrat în forul public într-o mănumăr special, analizăm aspectele culturale, sociale, biologice și politice ale genului.

gen

**sură de neimaginat acum un deceniu. În acest
Dar mai întâi să ne definim termenii.**

FOTO: HENRY LEUTWYLER. CASTING: ADAM BROWNE

Lista identităților modelelor se află pe verso.

UN PORTRET AL GENURILOR DE AZI

Pentru a vedea un instantaneu al așa-numitei revoluții a genului, nu e nevoie să căutați mai departe de această fotografie de grup. Prin contactele cu grupuri de activiști, *National Geographic* a adunat laolaltă 15 indivizi care reprezintă un spectru larg de identități și exprimări ale genului. Mai jos, se identifică cu propriile cuvinte.

1. Harry Charlesworth, 20, *queer* **2.** Asianna Scott, 20, *model androgin* **3.** Memphis Murphy, 16, *femeie transgen* **4.** Angelica Hicks, 23, *femeie heterosexuală* **5.** Alex Bryson, 11, *bărbat transgen* **6.** Morgan Berro Francis, 30, *ambigen* **7.** Denzel Hutchinson, 19, *bărbat heterosexual* **8.** Eli, 12, *bărbat trans* **9.** Ariel Nicholson Murtagh, 15, *femeie transgen* **10.** Lee, 16, *băiat trans* **11.** Pidgeon Pagonis, 30, *persoană intersex nonbinară* **12.** Shepard M. Verbas, 24, *genderqueer nonbinar* **13.** Cherno Biko, 25, *activist afro-american/trans* **14.** Jules, 16, *băiat trans* **15.** Alok Vaid-Menon, 25, *nonbinar*

REDEFINIREA GENULUI

Acest glosar a fost alcătuit după consultarea cu Eli R. Green, de la Centrul pentru Studierea Sexualității Umane al Universității Widener, Pennsylvania, și cu Luca Maurer, de la Centrul de Educație, Sprijin și Servicii pentru Lesbiene, Homosexuali, Bisexuali și Transgen, de la Ithaca College, din New York. Cei doi sunt coautorii cărții *The Teaching Transgender Toolkit*.

Androgin: O combinație de trăsături masculine și feminine sau o exprimare netradițională a genului.

Binaritate de gen: Ideea că genul este strict o opțiune între bărbat/masculin sau femeie/feminin, pe baza sexului identificat la naștere, nu un continuum sau un spectru de identități sexuale și exprimări ale genului. Binaritatea de gen este considerată limitatoare și problematică pentru cei care nu se potrivesc exact într-o categorie sau alta.

Cisgen: Termenul descrie o persoană a cărei identitate de gen se potrivește cu sexul biologic identificat la naștere. (Uneori prescurtat „cis”.)

De gen conform: O persoană care își exprimă genul în mod conform cu normele culturale acceptate. Conform acestor norme, băieții și bărbații sunt sau trebuie să fie masculini, iar fetele și femeile sunt sau trebuie să fie feminine. Nu toate persoanele cisgen manifestă și conformitate de gen și nu toate persoanele transgen contrazic conformitatea de gen. (De exemplu, o femeie transgen își poate exprima genul în mod foarte feminin.)

De gen fluid: O persoană a cărei identitate sexuală sau exprimare a genului trece de la bărbat/masculin la femeie/feminin sau se încadrează altundeva în spectrul genurilor.

De gen neconform: O persoană care își exprimă genul într-un mod considerat neconform cu normele culturale acceptate. Mai precis, băieții sau bărbații nu sunt „suficient de masculini” sau sunt feminini, în timp ce fetele sau femeile nu sunt „suficient de feminine” sau sunt masculine. Nu toate persoanele transgen sunt de gen neconform și nu toate persoanele de gen neconform se identifică drept transgen. Persoanele cisgen pot fi în același timp de gen neconform. Neconformitatea de gen este confundată adesea cu orientarea sexuală.

Disforie sexuală: Diagnosticul medical pentru transgen, așa cum este el definit în ediția a cincea a *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)*, al Asociației Psihiatrice Americane. Includerea disforiei sexuale ca diagnostic în *DSM-5* este controversată în comunitățile transgen, pentru că presupune că a fi transgen este o boală mentală, nu o identitate validă. Dar, fiindcă în S.U.A. este nevoie de obicei de un diagnostic formal pentru a primi sau a acorda tratament, includerea le permite accesul la servicii medicale unor persoane care altfel nu ar putea beneficia de ele.

Exprimarea genului: Prezentarea exterioară a genului unei persoane, care cuprinde de obicei stilul personal, vestimentația, coafura, machiajul, bijuteriile, inflexiunile vocii și limbajul corporal. Exprimarea genului este clasificată în general drept masculină, feminină sau androgină. Toate persoanele exprimă un gen sau altul. Exprimarea genului poate fi congruentă sau nu cu identitatea sexuală a persoanei.

Fără gen: O persoană care nu se identifică prin niciuna dintre identitățile de gen care pot fi clasificate drept masculină sau feminină sau care declară că nu are o identitate sexuală.

Genderqueer: O persoană a cărei identitate sexuală nu este nici masculină, nici feminină, care se află între sau dincolo de genuri sau este o combinație între genuri.

Identitate sexuală: Sentimentul lăuntric profund al

SURSA: *THE TEACHING TRANSGENDER TOOLKIT*, DE ELI R. GREEN ȘI LUCA MAURER
DISPONIBILĂ LA *TEACHINGTRANSGENDER.COM*

unei persoane că aparține unui gen anume; genul cu care se identifică.

Inhibarea pubertății: Proces medical pentru întreruperea schimbărilor hormonale care declanșează pubertatea la preadolescenți. Rezultatul este o întârziere intenționată a dezvoltării caracteristicilor sexuale secundare (cum ar fi creșterea sânilor, mărirea testiculelor, părul facial, redistribuirea masei adipoase, schimbările de voce). Inhibarea pubertății dă persoanei mai mult timp să ia decizii privitoare la intervențiile hormonale și poate preveni intensificarea disforiei, care Insoțește adesea instalarea pubertății la tinerii transgen.

Intersex: Un termen generic care descrie o persoană cu o configurație reproductivă, genetică, genitală sau hormonală din care rezultă un organism ce nu corespunde, de multe ori, noțiunilor binare de masculin sau feminin. Intersex este adesea confundat cu transgen, dar cele două sunt complet diferite. Un alt termen mai familiar, hermafrodit, este considerat perimat și jignitor.

LGBTQ: Acronim referitor la indivizi și comunități lesbiene, gay, bisexuale, transgen, queer și/sau indecise. LGBTQ nu este sinonim cu „nonheterosexual", fiindcă acest lucru ar defini transgen drept o orientare sexuală. Alte variante: LGBT și LGBQ.

Marcator de gen: Denumirea (bărbat, femeie sau alta) care apare în documentele oficiale ale unei persoane, cum ar fi certificatul de naștere sau permisul de conducere. Marcatorul de gen din documentele unei persoane transgen este sexul identificat la naștere, dacă persoana nu îl schimbă pe cât legale, în țările unde acest lucru este posibil.

Nonbinar Un spectru de identități sexuale și exprimări ale genului, bazat adesea pe respingerea presupunerii binare că genul este strict o opțiune între bărbat/masculin sau femeie/feminin pe baza sexului identificat la naștere. Printre termenii cuprinși în această categorie: „fără gen", „ambigen", „genderqueer", „de gen fluid" și „pangen".

Orientare sexuală: Sentimentele de atracție față de alte persoane. Cineva poate fi atras de persoane de același sex, de sex opus, de ambele sexe sau indiferent de sex sau gen. Unele persoane nu simt nicio atracție sexuală și se pot identifica drept asexuale. Orientarea sexuală privește atracția față de alte persoane (exterioară), în timp ce identitatea sexuală este o percepție de sine adânc înrădăcinată (interioară).

Pronume: Pronumele afirmative sunt forma cea mai respectuoasă și precisă de adresare către o persoană, așa cum o definește acea persoană. Este preferabil să întrebăm ce pronume folosește respectiva persoană. Pe lângă deja cunoscutele „el", „ea" și, în engleză, pluralul neutru „they", există și pronume nongen recent create, ca „zie" și „per".

Queer: Un termen-umbrelă pentru o gamă de persoane care nu sunt heterosexuale și/sau cisgen. În trecut a fost folosit ca termen injurios; unele persoane și l-au însușit cu caracter afirmativ, în timp ce alții îl consideră în continuare jignitor.

Transgen: Abreviat uneori ca „trans"; termen care descrie o persoană a cărei identitate sexuală nu coincide cu sexul biologic identificat la naștere. Se poate referi la o largă gamă de identități, printre care băieți și bărbați transgen (persoane care se identifică drept băiat sau bărbat, dar care la naștere au fost identificate ca fiind de sex feminin) și fete și femei transgen (persoane care se identifică drept fată sau femeie, dar care la naștere au fost identificate ca fiind de sex masculin).

Transsexual: Termen mai vechi care făcea referire la o persoană transgen care a trecut prin intervenții hormonale sau chirurgicale pentru a-și apropia mai mult corpul de identitatea sa de gen decât de sexul identificat la naștere. În timp ce unii îl folosesc în continuare ca să-și definească identitatea sexuală, majoritatea preferă termenul „transgen".

ILUSTRAȚIE: FELIX SOCKWELL

CODUL CULORILOR

Fascinată de obsesia timpurie a fiicei ei față de roz, o fotografă explorează două nuanțe foarte influente.

Îmbrăcată în roz din cap până în picioare și înconjurată de numeroasele ei bunuri roz, Jeeyoo, de patru ani, pozează în dormitorul ei din Seul, Coreea de Sud, pentru o fotografie din 2007. Tot în Seul, Donghu, de șase ani, stă printre jucăriile, hainele, cărțile și alte lucruri bleu de-ale lui, pentru un portret făcut în 2008.

Text: Catherine Zuckerman
Foto: JeongMee Yoon

CÂND AVEA CINCI ANI, FIICA LUI JEONGMEE YOON voia să poarte numai roz. Yoon, o fotografă din Coreea de Sud, știa că preferința copilului ei era împărtășită de o mulțime de fetițe. Dar a fost atât de intrigată de acea înclinație aparent universală, încât a început „Proiectul roz și bleu", o serie fotografică în desfășurare despre cele două culori cel mai frecvent asociate cu fetele și băieții în toată lumea.

„Am vrut să arăt măsura în care copiii și părinții lor, în mod conștient sau inconștient, sunt influențați de publicitate și cultura populară – spune Yoon. Albastrul a devenit un simbol al forței și al masculinității, în timp ce rozul simbolizează delicatețea și feminitatea."

Asocierea genului cu aceste culori este relativ recentă – potrivit lui Jo Paoletti, profesoară de studii americane la Universitatea Maryland. În secolul al XIX-lea, culorile pastelate erau la modă în cea mai mare parte a Europei și în Statele Unite și erau purtate „să avantajeze culoarea feței, nu să denote genul" – spune ea. În prima parte a secolului al XX-lea, a început să apară distincția între genuri în nuanțele îmbrăcămintei – spune ea –, iar în 1940, rozul și bleul erau deja împământenite drept culori intens asociate cu genul, cum sunt și astăzi.

Statele Unite au contribuit semnificativ la fenomenul „roz pentru fete și albastru pentru băieți" – spune Paoletti. Acesta a fost alimentat de paletele de culori ale păpușilor Barbie, ale filmelor cu supereroi și ale altor elemente principale ale copilăriei americane – spune ea. Și a avut același gen de rezistență culturală ca „ideile tradiționale despre sex, gen și sexualitate".

De când și-a început Proiectul roz și bleu, în 2005, Yoon a observat că gusturile în materie de culori ale copiilor se schimbă adesea pe măsură ce aceștia cresc, de obicei în preajma clasei a treia sau a patra. De exemplu, când Yoon a fotografiat-o pe Maia (dreapta) la opt ani, în casa ei din Hempstead, New York, fata începea să graviteze de la roz către alte culori, inclusiv violet.

I cupcakes
Fashion Designer
CONNECT 4

„AM VRUT SĂ ARĂT MĂSURA ÎN CARE COPIII SUNT INFLUENȚAȚI DE CULTURA POPULARĂ.“

JeongMee Yoon, fotografă

Micuța Jiwon – care avea patru ani când a fost făcută fotografia, în 2008 – se asortează cu marea de lucruri roz din casa ei din Goyang, Coreea de Sud. Ethan, de cinci ani, poartă o pelerină de Superman pentru această fotografie din 2006 în dormitorul lui plin de albastru din Queens, New York.

STUDIUL GENULUI

Bătălia dintre sexe: ce are știința de spus

Femeile au o probabilitate mai mare decât bărbații de a accepta schimbările climatice. O analiză din 2010 a datelor unui sondaj Gallup privind mediul a constatat că 64% dintre femei și numai 54% dintre bărbați cred că încălzirea globală este cauzată de activitatea umană.

Mamele șoparle alocă genele pe baza sexului. Pentru a spori șansele de supraviețuire, femelele șoparlei-brune-de-Bahamas *(Anolis sagrei)* se împerechează cu mai mulți masculi, apoi produc fii cu sperma de la masculii mai mari și fiice cu sperma de la cei mai mici.

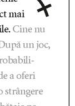

Bărbații fac gesturi de prietenie după un conflict mai des decât femeile. Cine nu știe să piardă? După un joc, bărbații au o probabilitate mai mare de a oferi concurenților o strângere de mână sau o bătaie pe umăr, în timp ce femeile se reconciliază mai rar, potrivit cercetătorilor de la Harvard.

Deși 50% dintre bărbați și 48% dintre femei joacă jocuri video, 60% dintre americani spun că se gândesc la jocurile video ca la o activitate masculină. — **Sondaj al Centrului de Cercetare Pew,** 2015

FETE, BĂIEȚI ȘI JUCĂRII SPECIFICE

Text: Natasha Daly

Pentru adulți, joaca poate fi o pauză de la viață. Pentru copii, joaca *este* viață, iar jucăriile sunt uneltele învățării timpurii.

Asta include și lecții despre gen. Sociologul Elizabeth Sweet a analizat peste 7.300 de jucării din cataloagele Sears din ultimul secol. Ea a constatat că reclamele pentru primele jucării bazate pe gen promovau rolurile tradiționale – „mica gospodină", „tânărul harnic". La sfârșitul secolului, rolurile erau doar mai fantastice: gospodina devenise prințesă, iar tâmplarul era eroul de acțiune.

Nu a fost mereu așa. Odată cu ascensiunea feminismului, în anii '70 s-au împuținat jucăriile bazate pe gen: doar 2% dintre jucăriile din catalogul Sears pe 1975 erau specifice genurilor. Dar în anii '80, deosebirile între genuri au reapărut la produsele pentru copii, mai ales la îmbrăcăminte. Comercianții au văzut poate o oportunitate când ecografiile au devenit disponibile și părinții puteau afla sexul bebelușilor lor înainte de naștere – spune Sweet.

Orientarea jucăriilor după gen are consecințe. Un studiu din 2015 a constatat că băieții au o probabilitate mai mare decât fetele de a se juca cu jucării care dezvoltă inteligența spațială – K'nex, puzzle-uri, Lego. Marketingul poate juca un rol – spune specialista în psihologia dezvoltării Jamie Jirout, autoarea studiului. Produsele Lego Friends orientate spre fete se concentrează pe jocul de rol, nu pe construcție; unele magazine de jucării fac distincție între seturile „pentru fete" și seturile de construcție convenționale. Fetele au puzzle-uri cu mai puține piese. Aceste distincții le pot modela viața de mai târziu: „Aptitudinile spațiale explică în parte insuficienta prezență a femeilor în știință și tehnologie" – spune Jirout.

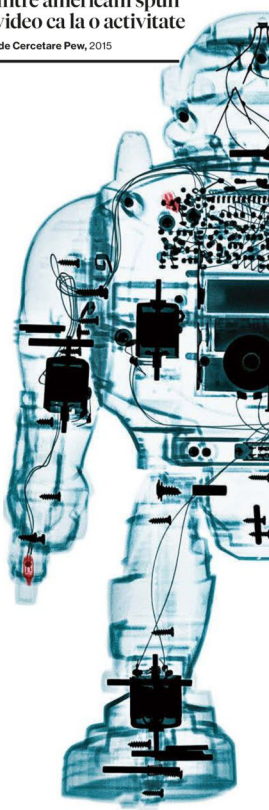

ILUSTRAȚIE FOTO: BRENDAN FITZPATRICK
VIGNETE: FELIX SOCKWELL

DELICII DE BOROMIR

DESCOPERĂ CU PLĂCERE GUSTUL CHECULUI DE ACASĂ PREGĂTIT DE BOROMIR

Chec de Acasa Marmorat

CREMĂ CIOCOLATĂ CU ALUNE

În universul gastronomic, fiecare lună are un gust special. Testează și tu rețetele simple, apetisante, din calendarul culinar!

La toate punctele de difuzare a presei!

O revistă editată de

BurdaInternational RO

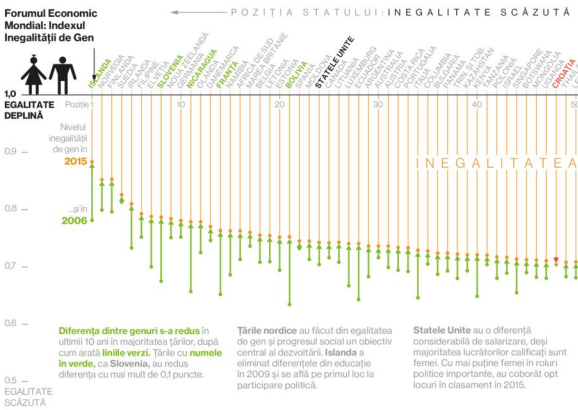

UNDE ÎN LUME SUNT FEMEILE ȘI BĂRBAȚII CEI MAI – ȘI CEL MAI PUȚIN – EGALI

Text: Kelsey Nowakowski

Din 2006, *Raportul global privind diferența dintre genuri* al Forumului Economic Mondial a urmărit evoluția eliminării inegalității de gen măsurând progresele în educație, sănătate și subzistență, participarea economică și puterea politică ale femeilor și bărbaților. Un deceniu de date arată că egalitatea este cel mai aproape de a fi atinsă în sănătate și educație – 10 țări au ajuns deja acolo. Dar femeile încă rămân în urmă economic și politic: nicio țară nu a ajuns la paritate în aceste domenii.

În unele țări, în special în Orientul Mijlociu și în Africa de Nord, reducerea diferenței economice înseamnă depășirea barierelor care le împiedică pe femei să lucreze în afara casei. În altele, precum Statele Unite, presupune a avea mai multe femei în roluri de conducere – și a le crește remunerația. „Ce poți măsura poți aborda" – spune Saadia Zahidi, de la forum.

Progresul poate avea loc în orice stadiu. Deși Arabia Saudită are o diferență între genuri considerabil mai mare, este una dintre țările cu cel mai mare progres relativ către îmbunătățirea participării economice a femeilor. În ultimii 20 de ani, numărul femeilor de acolo care au absolvit o facultate a crescut semnificativ, iar o inițiativă guvernamentală recentă încurajează angajarea femeilor.

Nivelul veniturilor unei țări nu este întotdeauna un predictor al egalității. Unele locuri bogate, precum Japonia, Coreea de Sud și Kuweit, se clasifică în ultima treime a indexului per ansamblu, în timp ce Filipine și Nicaragua se află printre primele 15.

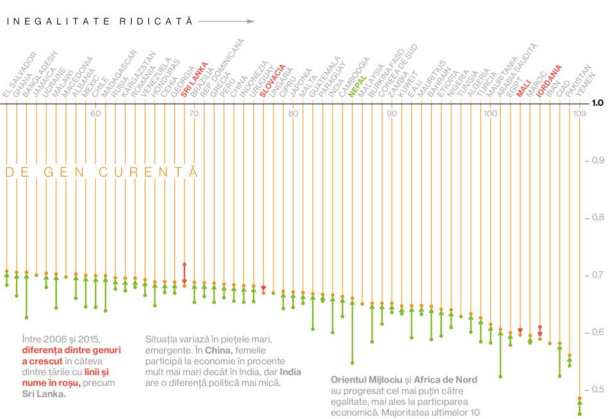

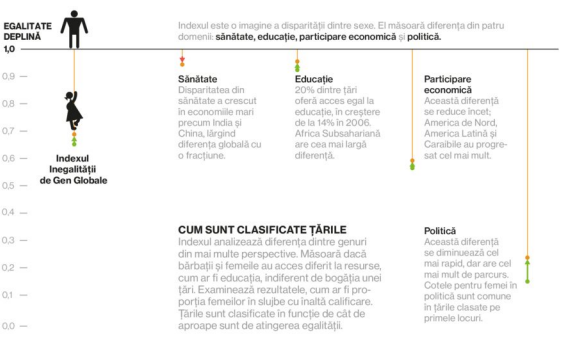

Indexul a măsurat în mod regulat 109 țări între 2006 și 2015.
Limitările privind datele au exclus alte țări.

GRAFIC: ÁLVARO VALIÑO, KELSEY NOWAKOWSKI. SURSA: FORUMUL ECONOMIC MONDIAL

NATIONAL GEOGRAPHIC ROMÂNIA

PROMOȚIE

-50% REDUCERE la abonamentul pe un an

CADOUL PERFECT

ÎL OFERI O DATĂ ȘI VINE TOT ANUL

Dăruiește-ți ție sau cuiva drag **un abonament pe un an** la revistele **National Geographic** și **National Geographic Traveler.**

CUM PROCEDEZI CA SĂ TE ABONEZI?

1. Plătești on-line: din câteva clickuri, intrând pe https://www.natgeo.ro/promo-abonamente

2. Plătești la bancă, în contul: RO20 BACX 0000 0003 7186 1000, către Burda Romania SRL, Unicredit Bank, Sucursala Grigore Mora. Specifici „Plată abonament National Geographic și National Geographic Traveler".

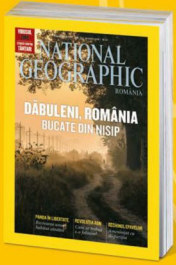

12 reviste
National Geographic
costă la chioșc 180 lei

+

4 reviste
NG Traveler
costă la chioșc 52 lei

16 NUMERE = 116 lei

Campania se desfășoară în perioada 6 decembrie 2016-28 februarie 2017

SPECIALĂ

NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

ÎN PLUS, POȚI CÂȘTIGA UNUL DINTRE ACESTE PREMII.
PROMOȚIA ESTE VALABILĂ PÂNĂ LA 28 FEBRUARIE 2017.

2x persoane

Excursie Thailanda + bilete avion Turkish Airlines

Representative Office of Tourism Authority of Thailand, Bucharest, oferă o excursie de 8 zile, pentru două persoane, în Thailanda, în perioada 1.05-30.09. 2017. Thailanda e una dintre cele mai căutate destinații exotice ale lumii. Peste 30 de milioane de turiști vin aici în fiecare an. Oferta include 7 nopți de cazare cu mic dejun (dintre care 3 la Hotelul Sukosol din Bangkok și 4 la Siam Bayshore) plus transferurile interne. Zborul București-Bangkok este asigurat de Turkish Airlines, compania care zboară către mai multe țări decât oricare alta.

amazing THAILAND

ZBURĂM SPRE MAI MULTE ȚĂRI DECÂT ORICARE ALTĂ LINIE AERIANĂ

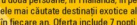

WIDEN YOUR WORLD | TURKISH AIRLINES

5x

Lamonza Fantasy

5x

Lamonza Electra

Trolere Lamonza

Fantasy are un design inovator, o structură rezistentă din ABS, roți spiner și închidere cu cifru. Electra este un troler cu carcasă semidură, cifru și e rezistent la apă. Produsele LAMONZA beneficiază de doi ani garanție și service gratuit Lifetime.

LAMONZA

1x

STRADAIT

Laptop + imprimantă

Designul subțire și rezistent al laptopului HP Probook 450 oferă profesioniștilor o platformă flexibilă pentru a rămâne productivi în birou sau în afara lui.
Multifunctional HP OfficeJet Pro 6960 All-in-one înseamnă potrivire perfectă – pentru afaceri și pentru acasă. Vitezele impresionante și calitatea imprimării vă ajută să gestionați proiectele fără amânări. StradaIT îți oferă soluția HP completă de lucru pentru tine.
www.StradaIT.ro – Tehnologia e aici. Împreună schimbăm lumea!

Aparat foto Pentax

K-3 + 18-55mm WR este un aparat foto DSLR cu corp compact, solid, etanșeizat pentru vreme rea; Funcție avansată anti-moire; Măsurarea expunerii cu noul sistem de analiză a imagini în timp real, RGB cu 86.000 de pixeli; ISO până la 51200; Video Full HD 60/30 fps, H.264 cu buton dedicat; Fotografiere continuă 8.3 fps; Procesor de imagine PRIME III pentru transferul ultrarapid al datelor; Vizor Pentaprisma, 100%, 0.95x; LCD 3.2", 1037k puncte, tratament antireflex și anti-zgâriere; USB 3.0 și HDMI.

1x

FOCUS95

1x

Binoclu Pentax Marine Hydro Compass

Marine Hydro Compass 7x50 e un binoclu rezistent la apă și ceață umplut cu azot. Prezintă busolă și reticul încorporate și tratament multistrat.

1x

Binoclu Pentax Up 10x25

Iată un binoclu cu un corp aerodinamic, ușor, de dimensiuni compacte ce oferă o calitate excelentă a imaginii și confort în vizionare. E o alegere excelentă pentru aplicații de uz general.

7x

Trail Pursuit 30L Backpack, Black

1x

Trail Pursuit 30L Backpack, Black

Rucsacuri Columbia

Columbia

Acest rucsac le are pe toate: e rezistent la ploi ușoare și pete; cu loc pentru laptop căptușit; benzile comode Techlite™ Everyday L.O.A.D; curele de rezistență; dublu buzunar pentru apă; husă de ploaie integrată; loc pentru bețe de tură.

ZenFone Zoom • 3 x kit wireless

ASUS ZenFone Zoom e cel mai subțire smartphone din lume capabil să ofere un zoom optic 3x cu ajutorul obiectivului inovator cu 10 elemente optice marca HOYA, ce oferă detalii excelente și claritate superioară – și până la 12x zoom total!

1x

3x Tastatură și mouse Wireless Kit W2000

ASUS IN SEARCH OF INCREDIBLE

3x

GALT

Ceasuri de perete Mondaine – Galt

Simplitatea designului emblematic, faimosul secundar de culoare roșie și bine-cunoscuta precizie elvețiană sunt doar câteva dintre trăsăturile care asigură ceasurilor Mondaine recunoaștere și apreciere în întreaga lume.
www.Facebook.com/ceasurigalt

48% DINTRE FEMEI 72% DINTRE BĂRBAȚI

58% DINTRE FEMEI 70% DINTRE BĂRBAȚI

Gallup a intervievat peste 148.000 de persoane din 140 de țări cu privire la calitatea vieții.

Angajați cu normă întreagă sau parțială

Media mondială, 2015

Se simt în siguranță când merg singuri seara în orașul sau zona în care locuiesc

CINE-I CEA MAI FRUMOASĂ?

Text: Kelsey Nowakowski

În filmele de animație clasice Disney, un personaj feminin primește de șapte ori mai multe laude pentru înfățișare decât pentru aptitudinile și faptele ei. Când au analizat dialogul din 12 filme Disney, lingvistele Carmen Fought, de la Colegiul Pitzer, și Karen Eisenhauer, de la Universitatea Statului Carolina de Nord, au constatat că în filmele de început 60% dintre complimentele făcute fetelor erau legate de aspect și numai 9% de aptitudini. Astfel de tipare le trimit copiilor „un mesaj despre ce înseamnă să fii băiat sau fată", sugerându-le fetelor că „valoarea lor se bazează pe înfățișare" – spune Fought. În filmele mai noi, Disney a inversat situația. Analiza a constatat că în filme precum *Neînfricata*, fetele primesc mai multă recunoaștere pentru curaj și aptitudini decât pentru frumusețe.

Complimente legate de aptitudini

Procent din totalul complimentelor primite* de personajele feminine din film

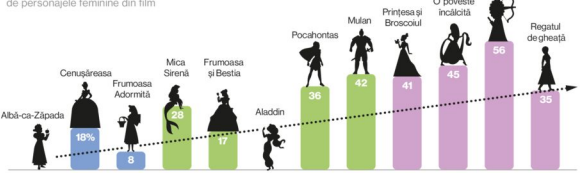

Complimente legate de înfățișare

Complimentele pentru aptitudini au avut o tendință ascendentă, iar cele bazate pe înfățișare s-au redus.

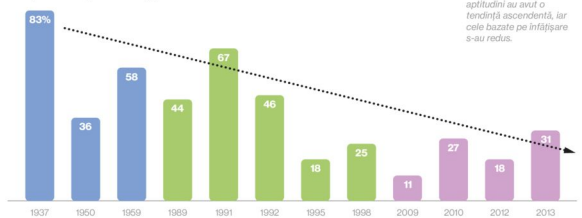

Epoca clasică
Aceste filme inovatoare demonstrează măiestria lui Disney de a aduce basmele pe marele ecran.

Renașterea
După o lungă pauză, compania revine la acest gen cu distribuții mai mari și mai multe numere muzicale.

Epoca nouă
Disney se lansează în filme cu imagini generate pe calculator, profitând de popularitatea lor și de avantajele de producție.

*RESTUL PROCENTELOR PÂNĂ LA 100 SUNT COMPLIMENTE PENTRU BUNURI, PERSONALITATE ȘI ALTE ATRIBUTE.

GRAFIC DISNEY: ÁLVARO VALIÑO, KELSEY NOWAKOWSKI. SURSE: CARMEN FOUGHT, COLEGIUL PITZER; KAREN EISENHAUER, UNIVERSITATEA STATULUI CAROLINA DE NORD

În ciuda faptului că au raportat diferențe în angajare și siguranța percepută, femeile au răspuns cu un scor cevа mai mare când li s-a cerut să-și evalueze viețile pe o scară de la 0 la 10.

O fată e costumată în *Frumoasa din Pădurea Adormită* pentru proiectul foto „Dress rehearsal" (Repetiție cu costume).

Este costumarea în prințese „o fază normală a fetelor" sau „încurajează fetele să se definească pe baza înfățișării și a pasivității"?

O întrebare pe care fotografa Blake Fitch o pune prin imaginile ei cu fete îmbrăcate în prințese.

FOTO: BLAKE FITCH
VIGNETE: FELIX SOCKWELL
GRAFIC SONDAJ: LAWSON PARKER, SURSA: GALLUP

STUDIUL GENULUI

Bătălia dintre sexe: ce are știința de spus

În cadrul culturilor, oamenii văd numerele impare ca masculine și numerele pare ca feminine.
Un studiu din *Journal of Experimental Psychology* a constatat că genul este atribuit unui obiect pe baza numărului de lângă el. Asocierea numerelor cu genul are rădăcini în filosofiile greacă și chineză antice.

Băieții și fetele pot primi lapte matern în mod diferit, în funcție de starea materială a familiei.
American Journal of Physical Anthropology a relatat că mamele mai bogate produc lapte mai consistent pentru fiii lor și pot alăpta băieții mai frecvent, în timp ce mamele mai sărace fac același lucru pentru fiice.

NATIONAL GEOGRAPHIC
TRAVELER

ACADEMIA DE AVENTURĂ TRAVELER

Urmăriți-ne pe www.aventura.natgeo.ro

Tirol
Austria

© Tirol Werbung

UN COMANDO DE EXPERȚI *se adună ad-hoc în vederea unei lovituri. Ca-n filmele din seria Ocean 11, 12, 13. Așa am început în urmă cu vreo 7 ani primele numere din* Traveler *– entuziasm cât cuprinde, lucrat de acasă sau de pe teren, în regim de freelancing, cu reportaje ce combină adâncimea și rigurozitatea tipice Nat Geo cu o anume „Gemütlichkeit" și umor românesc. Am prezis atunci că acesta ar putea fi un model de presă al viitorului și am avut dreptate.*

CU ACEEAȘI APLECARE *și privit pe gaura cheii spre viitor, punem acum bazele Academiei de Aventură a National Geographic Traveler – pentru călători curajoși, curioși, ambițioși pe care să-i ducem în destinații potrivite cu filozofia* Traveler. *Vom petrece o săptămână într-un loc ca să facem filme și relatări în timp real. Echipa este formată din nume sonore ale blogosferei românești, reporteri și fotografi din echipa Traveler, jurnaliști TV sau audio + cititori aventuroși. În a doua săptămână din ianuarie 2017, mergem să explorăm Tirolul.*

COMANDOUL NOSTRU *de „academicieni" e format din Roxana Farca, Narcisa Suruianu, Călin Andrei Stan, Cătălin Gruia, Costas Dumitrescu. Al 6-lea loc e rezervat pentru unul dintre cititorii NGT.*

O PARTE EL, O PARTE EA

Text: Patricia Edmonds

Diferența de înfățișare între masculii și femelele unei specii se numește dimorfism sexual. Termenul implică existența unei bisectoare între sexe. Dar în regnul animal, multe creaturi încalecă această linie. Lumea naturii e plină de hermafroditi, animale care pot părea masculi sau femele la o privire din afară, dar care au organele reproductive ale ambilor. Verii lor mai puțin comuni sunt ginandromorfii, ce au un mozaic de trăsături masculine și feminine – de exemplu, dimensiunea și coloritul unuia cu organele genitale ale celuilalt. Și mai rar e ginandromorful bilateral (deasupra), animal care e jumătate el și jumătate ea, împărțit la linia mediană. Fenomenul a fost documentat la păsări, crustacee și fluturi. Biologul evolutiv Josh Jahner explică „ce cred majoritatea cercetătorilor că se întâmplă" pentru a forma acești indivizi atipici: cromozomii sexuali ai fluturilor sunt inversul celor umani – masculii au doi identici (ZZ), femelele doi diferiți (ZW). Uneori, ou unei femele are doi nuclei, un Z și un W. Când aceștia sunt „dublu fertilizați" de sperma Z a unui mascul, embrionul rezultat e câte o jumătate din fiecare sex – spune Jahner.

Cât de rare sunt aceste specimene? Într-un studiu din 1980, o echipă de cercetare care a strâns aproape 30.000 de fluturi a găsit numai cinci ginandromorfi printre ei. Colegii de la Universitatea din Nevada, la Reno, au fost „foarte entuziasmați" să găsească patru din 2011 încoace – spune Jahner. Ginandromorfii din laboratorul lui – spune el – au încercat, dar nu au reușit să depună ouă. Deci, cu toate că soiul lor poartă combinații izbitoare de culori, e o frumusețe pe care se pare că nu o pot transmite mai departe.

PAPILIO GLAUCUS

HABITAT/AREAL
Pădurile, parcurile și suburbiile din jumătatea estică a Statelor Unite și unele părți ale Canadei

ALTE INFORMAȚII
Partea galbenă este masculină, iar cea închisă la culoare este feminină (prezentat la o dimensiune de circa 1,5 ori mai mare decât cea naturală). Termenul combină cuvintele grecești *gin*, adică feminin, și *andro*, adică masculin.

FOTO: JAMES K. ADAMS

Conacul Brătescu

Situat în Bran, la doar 500 de metri de castel, Conacul Brătescu oferă o panoramă superbă asupra întregii zone și o atmosferă extrem de prietenoasă. Fiecare cameră are minibar, zonă de relaxare, TV prin cablu, termostat ambiental și o baie privată cu toate articolele de toaletă necesare. Majoritatea camerelor au balcoane cu vedere spre peisaje superbe din Bran. Liniile clasice tradiționale ale arhitecturii Conacului Brătescu sunt o inspirație pentru interiorul acestui boutique hotel, cu fiecare cameră decorată cu rafinament și cu o mare atenție la detaliu de către designerul Marinela Filip, într-o fuziune de stil retro și modern. Scopul celor de la Conacul Brătescu e de a te face să revii, iar asta nici nu e greu – o cameră confortabilă, caldă, cu un mic dejun excelent și un zâmbet prietenos este cheia unui sejur reușit! *www.conaculbratescu.ro*

Neoclinique

Descoperă tehnologia **SKYN** – cel mai nou și revoluționar concept al esteticii dentare, ce oferă un zâmbet perfect, dar natural. E un pas important din procesul rapid de consultație estetică, având ca rezultat proba fizică a zâmbetului individualizat. De la începutul acestui an, clinica dentară Neoclinique oferă servicii de stomatologie într-o singură zi. Sistemul computerizat **CAD/CAM CEREC** e utilizat de medici pentru a realiza în cabinet lucrări de protetică dentară pentru pacienții care au puțin timp la dispoziție, eliminând toți pașii clasici neplăcuți: amprente, probe, multe vizite la stomatolog. Neoclinique oferă și consiliere dedicată: un reprezentant al clinicii care deține toate informațiile necesare alcătuiește o punte între pacient și medic, ajutând pacientul să ia cele mai bune decizii, dedicându-se problemelor sale și asigurând servicii și comunicare de calitate până la sfârșitul tratamentului. Pentru mai multe informații despre Neoclinique accesați *www.neoclinique.ro* sau *www.facebook.com/Neoclinique.ro/com.*

Calvo

Tonul CALVO este un aliment care trebuie să facă parte din orice dietă deoarece conține grăsimi „bune" de forma acizilor grași Omega-3 și Omega-6, fiind o sursă bogată de proteine, cu un aport caloric mic spre mediu și maximum de nutrienți. **Anul acesta, CALVO lansează o nouă gamă de 4 produse TUNA SANDWICH,** care vine în întâmpinarea nevoii de a mânca sănătos: **CALVO – TON PENTRU SANDVICI AFUMAT,** un produs echilibrat, excelent de servit ca atare sau în clasicul sandvici cu maionează, murături sau salată verde, cu ceapă și un pic de mărar; **CALVO – TON PENTRU SANDVICI CU JALAPEÑO,** cu un gust unic, ușor picant și ușor dulce, dat de feliile de ardei jalapeño; minunat cu roșii, avocado, salată verde și un pic de maioneză light; **CALVO – TON PENTRU SANDVICI ÎN ULEI VEGETAL** face rețeta sandviciului cu ton mult mai ușoară; **CALVO – TON PENTRU SANDVICI ÎN SOS NATUR,** recomandat în special în diete, datorită conținutului scăzut de grăsimi; excelent cu salată verde, roșii, castravete, porumb și pâine integrală.
CALVO este printre cei mai mari producători de conserve de pește, are propria flotă de pescuit și 4 fabrici de prelucrare și e membru „Earth Island Institute" și Dolphin Safe Program.

Gargantua Kiseleff

O experiență senzorială completă. Grupul Gargantua, care include localurile cu același nume – Gargantua Grădina Icoanei, Gargantua Anniversaire și Pantagruel –, a deschis un nou restaurant sub brandul Kiseleff, în imediata apropiere a Pieței Victoriei. Cu siguranță unul dintre cele mai elegante restaurante din București, Gargantua Kiseleff are un decor în care se amestecă nuanțe puternice, combinații de tapițerii și țesături diferite, detalii geometrice și lumini subtile. Integrarea a trei culturi (americană, asiatică și italienească) într-un singur spațiu a dat naștere unui melanj de elemente și detalii eclectice, pe care o vei adora de la primii pași. Meniul și cocktailurile speciale te vor surprinde. În plus, te așteaptă și o selecție rafinată de vinuri de pe toate continentele. *Adresa: Strada Monetăriei, nr. 14, București.*

CE-AR FI DACĂ NE-AR FI BINE TUTUROR ?

Toți purtăm etichete aplicate de alții. Cele elogioase – „generos", „amuzant", „deștept" – sunt purtate cu mândrie. Cele dure pot fi poveri de o viață, acuzații de care încercăm cu disperare să fugim.

Eticheta cea mai trainică și probabil cea mai influentă este prima pe care am primit-o cei mai mulți dintre noi: „E băiat!" sau „E fată!" Deși Sigmund Freud a folosit cuvântul „anatomie" în axioma sa celebră, în esență el a vrut să spună că *genul* ne este destinul.

Astăzi, aceasta și alte convingeri despre gen se schimbă rapid și radical. De aceea dedicăm numărul de luna aceasta unei explorări a genului în știință, în sistemele sociale și în civilizații de-a lungul istoriei.

După cum scrie Robin Marantz Henig în articolul nostru de la pagina 48, suntem înconjurați de „noțiuni în evoluție despre ce înseamnă să fii femeie sau bărbat și semnificațiile termenilor transgen, cisgen, de gen neconform, genderqueer, fără gen sau oricare dintre cei peste 50 de termeni pe care îi oferă Facebook utilizatorilor pentru profilurile lor. În același timp, oamenii de știință descoperă noi complexități în înțelegerea biologică a sexului. Mulți dintre noi am învățat la biologia din liceu că sexul unui bebeluș este determinat de cromozomii sexuali, punct: XX înseamnă că e fată; XY înseamnă că e băiat. Dar, din când în când, XX și XY nu spun întreaga poveste."

Pentru o perspectivă asupra genului orientată spre viitor, am vorbit cu zeci de tineri. Din America până în Orientul Mijlociu, din Africa până în China, acești observatori perspicace și articulați ne-au reflectat în mod curajos lumea noastră.

Nasreen Sheikh, văzută aici, locuiește cu părinții ei și doi frați într-o mahala din Mumbai. Ar vrea să devină doctoriță, dar deja crede că o ține în loc faptul că e fată. „Dacă aș fi fost băiat, aș fi avut șansa de a face bani și de a purta haine bune" – spune ea.

Mă aștept ca Nasreen să învețe că numai genul nu exclude o viață bună (nici nu o garantează, de altfel). Dar să fim clari: în multe locuri, fetele sunt în pericol în mod deosebit. În pericol de a fi retrase de la școală și stropite cu acid dacă îndrăznesc să participe la cursuri. În pericol de mutilare genitală, căsătorie în copilărie, agresiune sexuală. Spunând aceste povești, ni se reamintește câte mai sunt de făcut pentru a schimba asta. Vă mulțumesc că citiți *National Geographic*.

Susan Goldberg, *redactor-șef*

FOTO: ROBIN HAMMOND

MII DE LUCRURI UTILE

menshealth.ro

LUNAR, LA ORICE PUNCT DE DIFUZARE A PRESEI!

O revistă editată de BurdaInternational RO

Am nouă ani

COPII DIN TOATĂ LUMEA NE POVESTESC CUM LE SCHIMBĂ VIAȚA FAPTUL CĂ SUNT BĂIEȚI SAU FETE.

TEXT: EVE CONANT | FOTO: ROBIN HAMMOND

AVERY JACKSON
KANSAS CITY, MISSOURI
„Cel mai bine când ești fată e că acum nu mai trebuie să mă prefac că sunt băiat."

Dacă vrei răspunsuri sincere la întrebarea: „Cum îți modelează sexul tău destinul?“, adresează-o unor copii de nouă ani.

La nouă ani, o fată din Kenya știe deja că părinții o vor mărita pentru bani cu un bărbat care s-ar putea să o bată. La nouă ani, un băiat din India știe deja că tovarășii lui îl vor îndemna să hărțuiască femeile de pe stradă. La nouă ani, cei mici, din China până în Canada și din Kenya până în Brazilia, au vise ambițioase pentru viitoarele lor cariere, dar băieții nu își consideră sexul un impediment, în timp ce fetele prea adesea da.

În pragul schimbării, în ultima anticameră a copilăriei, înainte de adolescență, copiii de nouă ani nu gândesc în termeni de statistici demografice sau medii globale. Dar când vorbesc despre viața lor, e clar: la vârsta aceasta, copiii își evaluează, fără îndoială, posibilitățile – și limitele impuse de sexul lor.

Pentru a afla perspectivele copiilor, *National Geographic* a ajuns în 80 de locuințe de pe patru continente. Din mahalalele din Rio de Janeiro până în zgârie-norii din Beijing, am pus aceleași întrebări unei selecții diverse de copii de nouă ani. La vârsta lor, nu s-au cenzurat.

Mulți au recunoscut fără rețineri că uneori e greu – frustrant, derutant, însingurat – să se integreze în comunitățile în care s-au născut și în rolurile pe care se așteaptă lumea să le îndeplinească. Alții se simt excelent doborând barierele impuse de sex.

Ce e cel mai bine când ești fată?

Avery Jackson își dă la o parte din ochi o șuviță de păr moale, în culorile curcubeului, și se gândește. „Când ești fată, totul e bine!“

Ce e cel mai rău când ești fată?

„Că băieții întotdeauna spun: «Asta nu-i treabă de fete, e de băieți». De exemplu, când m-am apucat de parkour“ – un fel de cursă cu obstacole urbană.

Avery și-a petrecut primii patru ani din viață ca băiat și a fost nefericită; și acum suferă când își amintește că și-a pierdut prietenii de la grădiniță fiindcă „mamelor lor nu le plăcea de mine“. Acum, fetița din Kansas City, care trăiește din 2012 ca transsexuală declarată, se află în miezul dezbaterii tot mai intense în legătură cu rolurile și drepturile sexelor.

DISCUȚIILE LE POARTĂ ADULȚII, dar copiii ca Avery vor să aibă și ei un cuvânt de spus. „La nouă ani, pot fi impresionant de coerenți și înțelepți – spune Theresa Betancourt, profesor asociat care predă sănătatea și drepturile copiilor la Universitatea Harvard. Se confruntă cu tot mai multe presiuni din partea celor din jur și responsabilități – spune ea –, dar nu se conformează și nu se autocenzurează ca adolescenții.

La întrebările cu „cel mai bine – cel mai rău“, Sunny Bhope – care ne vorbește în timp ce mama lui gătește orez la un foc de cărbuni care afumă toată căsuța lor de lângă Mumbai, India – spune că, dacă ești băiat, cel mai rău e că toată lumea se așteaptă să participe când „o tachinează pe Eva“ – eufemismul societății în care trăiește pentru hărțuirea sexuală a femeilor în public.

Pentru Yiqi Wang, din Beijing, cel mai bine când ești fată e că „suntem mai calme și mai de încredere decât băieții“. Iar pentru Juliana Meirelles Fleury, din Rio, cel mai bine e că „intrăm primele în lift“.

În ce fel ar fi diferită viața ta dacă ai fi fată, și nu băiat (sau băiat, și nu fată)?

Lev Hershberg, din Ierusalim, spune că, dacă ar fi fată, „nu mi-ar plăcea calculatoarele“. Shimon Perel, tot israelian, spune că, dacă ar fi fată, ar putea să sară coarda.

Dacă ar fi băieți, Pooja Pawara, de lângă Mumbai, ar merge cu scuterul, iar Yan Zhu, din satul chinez Yaqueshui, ar înota într-un râu despre care bunica ei insistă că e prea rece pentru fete. Fiindcă nu e băiat, Luandra Montovani nu are voie să se joace pe străzile favelei ei din Rio, unde – spune ea – printre pericole se numără „violența și gloanțele rătăcite“.

Eriah Big Crow, din tribul *oglala lakota* care trăiește în Rezervația Pine Ridge, din Dakota de Sud, spune, aproape în șoaptă, că ea poate să facă orice, fiindcă băieții și fetele sunt „exact la fel“.

Afirmația lui Eriah i s-ar părea, poate, prea optimistă lui Anju Malhotra, consilierul principal al UNICEF pe probleme de identitate sexuală și dezvoltare. Cu privire la inegalitatea între sexe, ea spune că „deocamdată nu pare să aibă dată de expirare“, dar

se fac totuși progrese. Cetățenilor sub zece ani din întreaga lume, ultimele decenii le-au adus reducerea inegalității între sexe în domenii precum accesul la educație primară – spune Claudia Cappa, de la UNICEF. Dar statisticienii nu pot lua în calcul decât „copiii care au reușit să supraviețuiască" – observă ea –, iar în unele țări „avortarea selectivă a fetușilor de sex feminin" continuă.

După vârsta de 10 ani însă, diferențelor tot mai reduse le ia locul o prăpastie largă. „Lucrurile se schimbă complet în adolescență" – spune Cappa, referindu-se la diferențele „izbitoare" între sexe în ceea ce privește accesul la învățământul secundar și liceal, de exemplu, sau la expunerea la căsătorie timpurie și la violență. „Atunci încetezi să mai fii copil – spune ea. Devii «ea» sau «el»."

Ce vrei să te faci când o să fii mare?

Lokamu Lopulmoe, o fată din Turkana, un sat din Kenya, spune că, după ce se face mare, părinții ei „or să primească bani pentru mine și, chiar dacă bărbatul până la urmă mă bate, părinții mei or să aibă banii ca să se consoleze". La vreo 500 km distanță, într-o comunitate cu pază la intrare din Nairobi, Chanelle Wangari Mwangi stă în camera ei plină de trofee și își închipuie un viitor foarte diferit: vrea să devină jucătoare de golf profesionistă și „să-i ajut pe săraci".

În Ottawa, Canada, William Kay își face planuri încrezătoare pentru un viitor ca „bancher sau la calculatoare, un geniu din ăla". Yunshu Sang, din Beijing, vrea să fie polițistă, „dar cei mai mulți polițiști sunt bărbați – spune ea –, așa că nu se poate."

În Selinsgrove, Pennsylvania, Hilde Lysiak, jurnalistă în devenire, merge prin cartier cu bicicleta ei argintie cu roz la vânătoare de știri – deși bănuiește că un reporter băiat ar „obține mai multe informații de la poliție".

Ce te întristează?

Pentru Tomee War Bonnet, indiană oglala lakota, răspunsul e „când văd că oamenii se sinucid". Ce îi inspiră asemenea gânduri unei fetițe de nouă ani? Istoricul sinuciderilor din rezervație în rândul copiilor, chiar și în vârstă de 12 ani.

Rania Singla, din Mumbai, se simte tristă când o lovește fratele ei mai mic. Lamia al Najjar, care trăiește într-un adăpost improvizat din Fâșia Gaza, spune: „Sunt tristă când văd [cum] ne distrug casa" – rezultat al conflictelor din zonă din 2014.

Ce te face cel/cea mai fericit/ă?

Primele de pe listă: familia, Dumnezeu, mâncarea și fotbalul. Și prietenii. Alte răspunsuri nuanțează viața individuală a fiecărui copil. Unuia îi plac adunările indienilor, numite *powwow*, altuia – ouăle de Paște. Pentru Amber Dubue, din Ottawa, fericirea înseamnă „să am loc să alerg". Pentru Maria Eduarda Cardoso Raimundo, din Rio, ai cărei părinți s-au despărțit, fericirea sunt „mama și tata lângă mine, când mă iau în brațe și îmi dau sfaturi".

Bede Sheppard spune că, pe la nouă ani, copiii își „dezvoltă sentimente importante: empatia, simțul dreptății și deosebirea binelui de rău". Ca director adjunct al Diviziei pentru drepturile copiilor din Human Rights Watch, Sheppard a lucrat cu mici refugiați, cu copii nevoiți să muncească și cu alți tineri în situații dificile. Cei mai oprimați și mai dezavantajați – spune el – pot fi și cei mai empatici și altruiști. Lopeyok Kagete, păstor din Turkana, visează să dea bani și să „tai [animale] ca să aibă ceilalți ce mânca". Deși Sunny Bhope, din India, trăiește cu familia într-o singură cameră de beton, băiatul aspiră să „le dau camere celor fără adăpost".

CÂND FETELE ȘI BĂIEȚII DE NOUĂ ANI discută despre ei înșiși și unii despre alții, cad adeseori de acord. Băieții fac pozne mai des decât fetele, aici sunt de acord ambele părți, iar fetele au nevoie de mai mult timp ca să-și aranjeze părul. Astfel de lucruri fac parte din realitatea lor, dar, pe lângă ele există și probleme mult mai serioase.

Dacă ai putea să schimbi ceva din viața ta sau din lume, ce ai schimba?

Clara Fraga, din Rio, i-ar face pe hoți „buni, ca să nu mai fure". Abby Haas și-ar scăpa rezervația din Dakota de Sud de „oamenii răi". Kieran Manuel Rosselli, din Ottawa, spune că i-ar „distruge pe teroriști". Conținutul sumbru al unora dintre răspunsuri și gravitatea cu care sunt rostite dau impresia că vorbește un adult în miniatură, nu un copil. Dacă ar putea, Fang Wang, din China, spune că ar schimba „cum mă simt când sunt singură".

Dorința cel mai des menționată, indiferent de limitele geografice sau de sex, a fost rezumată de Avery Jackson. Ea spune că, dacă ar fi după ea, în lume „nu și-ar bate joc nimeni de nimeni. Pentru că e urât." □

Pentru articolul de față, autoarea *National Geographic* **Eve Conant** și fotograful **Robin Hammond** au lucrat cu zeci de copii de pe patru continente.

SUNNY BHOPE MAHARASHTRA, INDIA

„Cel mai rău când ești băiat e că băieții fură lucruri și o tachinează pe Eva [hărțuiesc femeile]."

FANG WANG YAQUESHUI, CHINA

„Uneori îl ajut în secret pe fratele meu mai mare [la fermă]. Dacă află mama, mă bate. Zice că fetele care muncesc fac bătături la mâini; și atunci se urâțesc."

NAWAR KAGETE KAPUTIR, KENYA

„Peste tot unde mergi, te seduc. Bărbații se țin după tine. Te duci să iei apă, se țin după tine; te duci să strângi lemne de foc, se țin după tine."

MIKAYLA McDONALD OTTAWA, CANADA

„Nu există niciun lucru pe care să nu pot să-l fac pentru că sunt fată. Toată lumea e egală. Întotdeauna, toată lumea are aceleași șanse, dar pe vremuri nu erau toți egali.“

YINGZHI WANG BEIJING, CHINA

„Cred că cel mai rău când ești băiat e că îți bați joc de fete, pentru că fetele de obicei sunt mai slabe și mai mici și sunt și timide … Băieții trebuie să apere fetele, așa cum tata o apără pe mama și e răspunzător de familia noastră."

JIAYI FAN BEIJING, CHINA

„Dacă aș putea să schimb ceva, mi-aș schimba personalitatea, fiindcă nu mă pricep prea bine să mă port cu ceilalți. Aș vrea să mă fac puțin mai extravertită, să nu mai fiu așa timidă."

MARIA EDUARDA CARDOSO RAIMUNDO
RIO DE JANEIRO, BRAZILIA
„Îmi place să fiu fată pentru că fetele au grijă de ele mai mult decât băieții."

RILEY RICHARDS
REZERVAȚIA PINE RIDGE, DAKOTA DE SUD

„Când mă fac mare, vreau să mă înrolez în trupele SEAL din Marină ca să-mi apăr țara, fiindcă alți oameni răi i-au omorât pe oamenii mei.“

LOPEYOK KAGETE
KAPUTIR, KENYA
„Cel mai bine când ești băiat e că ai penis."

NICOLE NDUTA MUNYUI OSANO
NAIROBI, KENYA

„Diferența între băieți și fete e că fetele sunt blânde și băieții sunt duri și unii dintre ei jignesc oamenii și nu sunt buni și nu se controlează.“

ALFIA ANSARI MUMBAI, INDIA

„Noi nu avem parte de educație la școală, dar băieții sunt educați și atunci pot să călătorească oriunde, dar fetele nu pot."

DVIR BERMAN
GIVAT ZEEV (AȘEZARE ISRAELIANĂ), CISIORDANIA

„Ca băiat, ești mai puternic și poți să ridici lucruri, cum ar fi frigidere … Dacă ești fată, trebuie să te piepteni și să-ți pui haine și să ai grijă să nu fii provocatoare și din astea.“

IBRAHIM AL NAJJAR KHAN YUNIS, FÂȘIA GAZA

„Băieții se joacă între ei. Și fetele se joacă între ele. Nu se amestecă. Ele se joacă altceva decât ne jucăm noi și noi ne jucăm altceva decât ce se joacă ele.“

TOMEE WAR BONNET
REZERVAȚIA PINE RIDGE, DAKOTA DE SUD

„Cel mai rău când ești fată e că pur și simplu nu poți să faci ce fac băieții; de exemplu, pe mine mă cam deranjează că Statele Unite nu au avut nicio fată președinte.“

Regândirea genului

Eliberată de binaritatea băiat/fată, identitatea de gen este un peisaj schimbător. Ne poate ajuta știința să-l navigăm?

În 1998, când s-au născut Caleb (stânga) și Emmie (dreapta) Smith, gemenii din Massachusetts, erau greu de deosebit. Astăzi, Emmie spune: „Când aveam 12 ani, nu mă simțeam ca un băiat, dar nu știam că era posibil să fiu fată." La 17 ani, a ieșit la iveală că Emmie este transgen, iar recent a suferit o operație de confirmare a genului. Ea îi ignoră semnificația: „Nu eram mai puțin femeie înainte și nu sunt mai mult astăzi."

28 29 30 31 32 33 34 35 36 37

Purtarea unui costum la balul din clasa a opta a fost printre primii pași din călătoria lui Ray Craig spre a fi un „tip trans", deși a decis să aștepte până după absolvirea gimnaziului său din statul New York ca să facă anunțul public. Acum, toată lumea se referă la el cu pronume masculine. Tatăl lui Ray nu a fost surprins să afle că Ray se considera băiat, dar „nu eram sigur dacă avea să fie o fază de șase săptămâni sau o fază de patru ani sau o chestie permanentă." Pasul următor: să se gândească la blocante hormonale care suprimă pubertatea.

Oti, 9 ani, a fost considerată băiat la naștere, dar nu s-a simțit niciodată astfel. Când a învățat să vorbească, nu a spus „mă simt ca o fată", ci mai degrabă „sunt o fată". Oti i-a adus pe părinții ei și trei frați mai mari în comunitatea activiștilor transgen. „A fost atât de grozav – spune tatăl ei, David. Am cunoscut oameni incredibili care au trecut prin extrem de multe. Ea m-a deschis. Sunt tatăl ei, dar ea este un lider pentru mine."

Text: Robin Marantz Henig
Foto: Lynn Johnson

Ea s-a simțit întotdeauna mai mult băiat decât fată.

De la o vârstă fragedă, E, așa cum preferă să fie numită pentru acest articol, a urât să poarte rochii, i-au plăcut baschetul, skateboardul, jocurile video. Când ne-am întâlnit în mai la New York, la un spectacol de sfârșit de an pentru echipa de discursuri a liceului, E purta un costum Brooks Brothers ajustat și un papion din vasta ei colecție. Mai târziu în seara aceea, E a căutat eticheta potrivită pentru identitatea ei de gen. „Transgen" nu prea se potrivea – mi-a spus ea. În primul rând, încă își folosea numele primit la naștere și prefera să i se spună „ea". Și în timp ce alți copii trans vorbesc adesea despre cum au știut întotdeauna că s-au născut în corpul „greșit" – spunea ea –, „eu cred doar că trebuie să fac niște modificări în corpul pe care îl am, ca să-l fac să simtă că este corpul de care am nevoie." Prin asta înțelegea un corp fără menstruație și fără sâni, cu contururi faciale mai definite și o „barbă roșcată". Asta înseamnă că E este un tip trans? O fată care este – spune ea – „nebunesc de androgină"? Sau doar cineva care respinge cu totul însemnele distinctive ale rolurilor de gen tradiționale? E își pune identitatea de gen sub semnul întrebării în loc să-și accepte doar hobby-urile și opțiunile vestimentare ca fiind cele ale unui băiețoi, pentru că astăzi vorbim atât de mult despre problemele persoanelor transgen. Aceste discuții au dus la numărări mai precise ale americanilor transgen, cu o dublare, în doar un deceniu, a adulților înregistrați oficial ca transgen în sondajele naționale; o creștere a numărului de persoane cu neconformitate de gen, o categorie largă, fără niciun nume în urmă cu o generație; o creștere a numărului de copii care își pun genul sub semnul întrebării la o vârstă școlară mică; și o conștientizare tot mai mare a riscului extrem de ridicat ca toți aceștia să fie bruscați, agresați sexual sau să încerce să se sinucidă. Discuția continuă. În același timp, oamenii de știință descoperă noi complexități în înțelegerea biologică a sexului.

MULȚI DINTRE NOI AM ÎNVĂȚAT la biologia din liceu că sexul unui bebeluș este determinat de cromozomii de sex, și atât: XX înseamnă că e fată; XY înseamnă că e băiat. Dar, din când în când, XX și XY nu spun întreaga poveste.

Carlos, 12 ani, ține o poză cu el însuși ca fată. El face parte dintr-un mic grup de copii născuți cu o deficiență enzimatică în Republica Dominicană. Organele lor genitale par feminine la naștere — apoi, la pubertate, li se dezvoltă organe genitale masculine și devin bărbați. Unchiul lui spune că pur și simplu Carlos „și-a găsit propriul ritm".

Astăzi știm că diversele elemente a ceea ce considerăm „bărbat" și „femeie" nu se aliniază întotdeauna perfect cu toți cromozomii XX – cu tot cu ovare, vagin, estrogen, identitate de gen feminin și comportament feminin – pe de o parte; și toți cromozomii XY – cu testicule, penis, testosteron, identitate de gen masculin și comportament masculin – pe de altă parte. Este posibil să fii XX și predominant bărbat în ceea ce privește anatomia, fiziologia și psihologia, la fel cum este posibil să fii XY și predominant femeie.

Fiecare embrion pornește cu o pereche de organe primitive, protogonadele. Diferențierea sexuală este de obicei pusă în mișcare de o genă de pe cromozomul Y, gena *SRY*, care face protogonadele să se transforme în testicule. Testiculele secretă apoi hormoni masculini, iar fătul dezvoltă o prostată, scrot și penis. Fără gena *SRY*, protogonadele devin ovare, iar fătul dezvoltă anatomie feminină (uter, vagin și clitoris).

Însă funcția genei SRY nu este întotdeauna strict direcționată. Gena ar putea să lipsească sau să fie disfuncțională, ducând la un embrion XY care nu dezvoltă anatomie masculină și este identificat la naștere ca fiind fată. Sau ar putea apărea pe cromozomul X, ducând la un embrion XX care dezvoltă anatomie masculină și este identificat la naștere ca fiind băiat.

Pot apărea variații genetice fără legătură cu gena *SRY*, precum sindromul de insensibilitate androgenă completă (SIAC), în care celulele unui embrion XY răspund minimal, dacă răspund, la semnalele hormonilor masculini. Chiar dacă protogonadele devin testicule și fătul produce androgeni, organele genitale masculine nu se dezvoltă. Bebelușul pare fată, cu clitoris și vagin, și în cele mai multe cazuri va crește simțindu-se fată.

Georgiann Davis, 35 de ani, s-a născut cu SIAC, dar a aflat doar când a dat peste această informație în fișa ei medicală, la aproape 20 de ani. Nimeni nu-i pomenise de situația ei cu cromozomi XY, nici când doctorii au identificat-o la 13 ani, nici când au trimis-o la operație la 17 pentru a-i înlătura testiculele necoborâte. În loc să dezvăluie scopul operației, părinții ei au stabilit ca doctorii să inventeze niște ovare precanceroase care trebuiau înlăturate.

Davis, acum sociolog la Universitatea din Nevada, Las Vegas, a scris în *Contesting Intersex: The Dubious Diagnosis*: „Îmi amintesc că m-am gândit că trebuie să fiu un adevărat monstru dacă nici chiar părinții mei n-au fost în stare să-mi spună adevărul."

O altă trăsătură intersexuală apare într-o regiune izolată din Republica Dominicană; este uneori numită peiorativ *guevedoce* – „penis la 12 ani". A fost studiată prima dată oficial în anii '70 de către Julianne Imperato-McGinley, endocrinolog la Colegiul Medical Weill Cornell, din New York. Imperato-McGinley știa că, în mod obișnuit, în jurul vârstei gestaționale de opt săptămâni, o enzimă din embrionii masculini convertește testosteronul în puternicul hormon DHT. Când DHT este prezent, structura embrionică numită tubercul devine penis; când este absent, tuberculul devine clitoris. Embrionii cu această afecțiune – a dezvăluit Imperato-McGinley – nu au enzima care convertește testosteronul în DHT, astfel că se nasc cu organe genitale care par feminine. Sunt crescuți ca fete.

Însă a doua fază a masculinizării, care are loc la pubertate, nu necesită DHT, ci numai un nivel ridicat de testosteron. Când au în jur de 12 ani, le crește nivelul de testosteron și, ca majoritatea băieților, trec prin schimbările care îi vor transforma în bărbați (deși în general sunt infertili). Iar în cazul lor, ceea ce la început părea să fie un clitoris, devine un penis.

Imperato-McGinley mi-a spus că atunci când a mers prima dată în Republica Dominicană, bărbații nou-apăruți erau suspecți și trebuiau să-și dovedească bărbăția mai abitir decât ceilalți, înainte de a fi acceptați ca bărbați adevărați. Astăzi, acești copii sunt în general identificați la naștere, căci părinții au învățat să se uite mai atent la organele genitale ale nou-născuților. Dar adesea sunt crescuți oricum ca fete.

GENUL ESTE UN AMALGAM compus din mai multe elemente: cromozomi (acei X și Y), anatomie (organe sexuale interne și organe genitale externe), hormoni (niveluri relative de testosteron și estrogen), psihologie (identitate de gen autodefinită) și cultură (comportamente de gen definite social). Și uneori oamenii care se nasc cu cromozomii și organele

Identitate, sex și expresie

Oamenii sunt aproape întotdeauna declarați bărbați sau femei la naștere pe baza organelor genitale. Genul include componente precum identitatea și exprimarea de gen, dar nu orientarea sexuală. Unele culturi recunosc genuri care nu sunt nici bărbat, nici femeie. Pentru un glosar de termeni, vezi secțiunea Explorează de la începutul numărului.

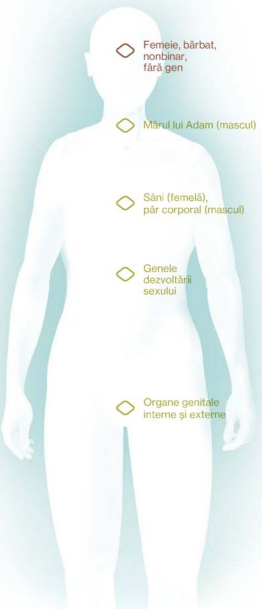

IDENTITATE DE GEN

De obicei stabilită până la trei ani, aceasta este un sentiment profund de a fi bărbat, femeie sau și una, și alta, flexibilă, ori niciuna. Persoanele cisgen se identifică cu sexul atribuit la naștere; cele transgen nu o fac.

FEMEIE	NONBINAR	BĂRBAT
Identificare cu fete sau femei	Identificare atât cu bărbați, cât și cu femei sau cu un gen care nu e niciunul	Identificare cu băieți sau bărbați

SEX BIOLOGIC

Determinarea sexului există într-un spectru, organele genitale, cromozomii, gonadele și hormonii jucând toate un rol. Majoritatea intră în categoria masculină sau feminină, dar cam 1% se pot încadra ca intersexuali.

FEMININ	INTERSEX	MASCULIN
Cromozomi XX, ovare, organe genitale feminine și caracteristici sexuale secundare feminine	Orice combinație de cromozomi feminini și masculini, țesut testicular și ovarian, organe genitale, alte caracteristici sexuale	Cromozomi XY, testicule, organe genitale masculine, caracteristici sexuale secundare masculine

EXPRIMAREA DE GEN

Oamenii își exprimă genul prin îmbrăcăminte, comportament, limbaj și alte semne exterioare. Variază între culturi dacă aceste atribute sunt etichetate ca masculine sau feminine.

FEMININĂ	ANDROGINĂ	MASCULINĂ
Prezentare în moduri pe care o cultură le asociază cu a fi femeie	O combinație de trăsături masculine și feminine sau o exprimare de gen netradițională	Prezentare în moduri pe care o cultură le asociază cu a fi bărbat

RYAN WILLIAMS ȘI JOHN TOMANIO, STAFFUL NGM ILUSTRAȚIE; MATTHEW TWOMBLY.
SURSE: ROBERT GAROFALO, LURIE CHILDREN'S HOSPITAL; ERIC VILAIN, UCLA

Născută cu o afecțiune cromozomială intersexuală, Emma (dedesubt), 17 ani, are o anatomie feminină și masculină incompletă. A fost crescută ca fată, întotdeauna conștientă de situația ei specială. „Mă simt confortabil cu diferențele mele" - spune ea. Timidă și inventivă, ea petrece ore întregi printre norii din dormitorul ei din Florida, creând aventuri complicate și videoclipuri cu ajutorul păpușilor My Little Pony. Jonathan (dreapta), opt ani, s-a identificat ca băiat și fată în același timp de când avea doi ani și jumătate. La Bay Area Rainbow Day Camp, din California, unde copiii își pot exprima în siguranță identitățile de gen, Jonathan încearcă viața ca unicorn.

Un sondaj recent efectuat în rândul a o mie de tineri din generația mileniului a descoperit că jumătate dintre ei cred că genul este un spectru.

În Samoa, cele mai bune prietene – Sandy (în stânga), 12 ani, și Mandy (în tricou alb), 10 ani – execută un dans improvizat cu prietenii și verii lor. Identificându-se ca *fa'afafine*, ele au un alt gen decât băiat sau fată. Copiii fa'afafine preiau în general roluri de fete în joacă și familie. Ca adulți, rămân bărbați din punct de vedere anatomic, cu înfățișare și manierisme feminine. Ajută la treburile gospodărești și îngrijirea copiilor și aleg bărbați ca parteneri sexuali.

genitale ale unui sex își dau seama că sunt transgen, adică au o identitate de gen interioară care se aliniază cu sexul opus – sau chiar, câteodată, cu niciunul dintre genuri sau cu niciun fel de gen.

În timp ce problemele persoanelor transgen devin subiectul știrilor zilnice, oamenii de știință fac propriile progrese, folosind perspective variate ca să investigheze ce înseamnă să fii transgen.

Din punct de vedere biologic, unii cercetători cred că explicația ar putea fi găsită în ritmul sacadat al dezvoltării fetale. „Diferențierea sexuală a organelor genitale are loc în primele două luni de sarcină – scria Dick Swaab, cercetător la Institutul Olandez pentru Neuroștiință, din Amsterdam –, iar diferențierea sexuală a creierului începe în a doua jumătate a sarcinii." Astfel, organele genitale și creierele sunt supuse, la distanță de mai multe săptămâni în uter, la medii diferite de „hormoni, nutrienți, medicamente și alte substanțe chimice", ceea ce afectează diferențierea sexuală.

Asta nu înseamnă tocmai că există un creier „masculin" sau „feminin". Dar cel puțin câteva caracteristici cerebrale, cum ar fi densitatea materiei cenușii sau dimensiunea hipotalamusului, tind într-adevăr să difere între genuri. Creierele persoanelor transgen ar putea semăna mai mult cu creierele genului cu care se identifică decât cu cele ale genului declarat la naștere.

Studiile în acest sens au mai multe probleme. Adesea sunt mici, implicând uneori doar șase persoane transgen. Iar uneori includ persoane care au început deja să ia hormoni pentru a trece la sexul opus, adică diferențele cerebrale observate ar putea fi mai degrabă rezultatul decât explicația identității transgen a subiectului.

Totuși o concluzie din cercetările privind persoanele transgen a fost solidă: o legătură între neconformitatea de gen și tulburarea de spectru autist (TSA). Potrivit lui John Strang, neuropsiholog pediatric la Centrul pentru Tulburări de Spectru Autist și Programul pentru Gen și Dezvoltarea Sexualității din cadrul Children's National Health System, din Washington, D.C., copiii și adolescenții cu spectru autist au o probabilitate de șapte ori mai mare decât alți tineri de a manifesta neconformitate de gen. Și invers, copiii și adolescenții de la clinicile de identitate de gen au o probabilitate de șase până la 15 ori mai mare decât alți tineri să aibă TSA.

Emily Brooks, 27 de ani, are autism și se autocaracterizează ca nonbinară. Brooks a terminat recent un masterat în studii privind dizabilitatea și speră în cele din urmă să creeze spații mai sigure pentru persoanele cu neconformitate de gen (pentru care are o definiție destul de largă) care au și autism. Acești oameni se luptă atât cu discriminarea celor cu dizabilități, cât și cu „transfobia" – mi-a spus ea la un suc într-un bar din Manhattan. „Și nu poți presupune că un loc respectuos cu o identitate va fi respectuos cu cealaltă."

EXISTĂ UN ARGUMENT pentru binaritate. Marea majoritate a oamenilor – peste 99% – se plasează ei înșiși la un capăt sau altul al spectrului genurilor. A face parte din binaritatea genurilor simplifică deciziile vieții de zi cu zi: cumpăratul îmbrăcămintei, echipele sportive, pașaportarele.

Dar oamenii de azi, mai ales cei tineri, pun sub semnul întrebării nu numai genul atribuit la naștere, ci și însăși binaritatea genurilor. Un sondaj recent în rândul a o mie de tineri între 18 și 34 de ani din generația mileniului a descoperit că o jumătate cred că „genul este un spectru, iar unii oameni se plasează în afara categoriilor convenționale." Iar un subgrup sănătos din acea jumătate s-ar considera ei înșiși nonbinari, potrivit Human Rights Campaign. În 2012, grupul a făcut un sondaj în rândul a 10.000 de adolescenți între 13 și 17 ani – lesbiene, gay, bisexuali și transgen – și a constatat că 6% s-au categorisit ei înșiși „de gen fluid", „androgini" sau cu alți termeni din afara cutiei binare.

Tinerii care încearcă să-și repereze propriul loc în spectru aleg adesea un pronume cu care ar vrea ca alții să se refere la ei. Chiar dacă nu se simt la fel ca o fată sau un băiat, ar putea totuși să folosească „el" sau „ea", ca Emily Brooks. Dar mulți optează pentru un pronume neutru precum „they" sau unul inventat precum „zie".

Charlie Spiegel, 17 ani, a încercat să folosească „they" o vreme, dar acum preferă „el". Charlie a fost declarat fată la naștere. Dar când a trecut prin pubertate, faptul că era numit fată începea să i se pară deranjant – mi-a spus Charlie la telefon. Eticheta de fată

Legalitatea schimbării genului

Peste o treime dintre țări permit o schimbare a genului (în bărbat, femeie sau altul) pe documente precum pașaportul. Cercetătorii abia au început să documenteze acest subiect legal în schimbare rapidă.

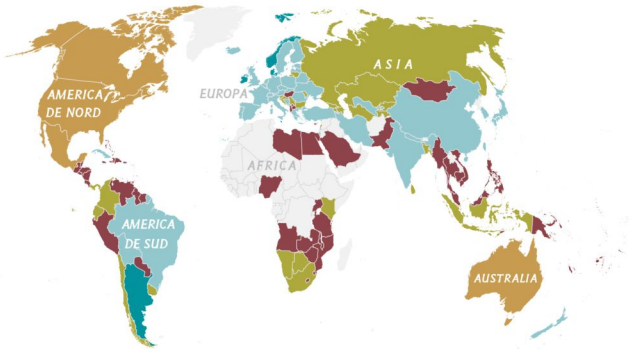

Posibilă legal

Legală, fără restricții (5 țări)

În aceste țări, efectuarea unei schimbări se bazează pur și simplu pe solicitarea persoanei.

Legală, dar cu cerințe sociale sau medicale (41)

Aproape toate țările care permit o schimbare legală cer un diagnostic de tulburare mintală. Multe cer ca persoana să nu aibă copii sau să fie necăsătorită; unele cer terapie hormonală, operație și/sau sterilizare. Susținătorii denunță regulile ca încălcări ale drepturilor omului.

Legală regional sau cu dificultate

Legalitatea și cerințele variază regional (4)

În unele țări, inclusiv Statele Unite, practicile locale ar putea avea prioritate, făcând legalitatea și cerințele pentru schimbare o chestiune de geografie.

Legală, dar permisă în mod inconsecvent (27)

Chiar dacă regulile unei țări permit efectuarea unei schimbări, reglementările neclare, deciziile judecătorești și barierele birocratice pot bloca schimbările de statut.

Imposibilă sau să fie determinată

Nu este posibilă legal (67)

Nicio dispoziție legală nu permite o schimbare a genului. Unele țări sunt atât de stricte, încât purtarea de haine neasociate cu sexul atribuit la naștere este criminalizată.

Nu sunt informații disponibile

Pentru o mare parte a lumii, datele despre schimbarea legală a genului încă trebuie să fie colectate, iar discutarea problemei este o nouă frontieră. În unele țări, astfel de discuții pot fi considerate tabu.

DATE DIN OCTOMBRIE 2016. RILEY D. CHAMPINE, RYAN WILLIAMS ȘI IRENE BERMAN-VAPORIS, STAFFUL NGM. JUSTUS EISFELD. SURSE: CARLA LAGATA/CARSTEN BALZER, TVT PROJECT, TRANSGENDER EUROPE, TAMARA ADRIÁN, UNIV. CENTRALĂ DIN VENEZUELA; ANDREW PARK, UCLA; KRISTOPHER WELLS, UNIV. DIN ALBERTA; SOUTHERN AFRICAN LITIGATION CENTRE; FTM PHOENIX GROUP; MICHAEL VAN GELDEREN, UN OHCHR; OUTRIGHT ACTION INTL. PENTRU MAI MULTE DETALII, ACCESAȚI *NGMCOM/JAN2017*

Persoanele transgen sunt expuse unui risc extrem de ridicat de a fi bruscate, agresate sexual sau de a încerca să se sinucidă.

Trina (numele ei de stradă), dreapta, se ascunde ziua și se prostituează noaptea - singurul moment în care se simte în siguranță purtând îmbrăcăminte feminină. Totuși a fost atacată cu acid, cuțite, o macetă și o armă de foc. English (păr roșu) și Sasha (tot nume de stradă) locuiesc cu Trina și alții într-un canal de deviere a apelor de furtună din Kingston, Jamaica. La câteva zile după realizarea acestor fotografii, două bande au aruncat benzină peste toți cei de acolo și peste toate lucrurile lor și le-au dat foc. English și Sasha au fost rănite.

Tinerii care poate nu se simt tocmai ca un băiat sau o fată ar putea opta să se refere la ei înșiși cu un pronume de genul neutru precum „they".

trebuia să se potrivească, dar nu se potrivea. Într-o zi din primul an de liceu, Charlie a nimerit în biblioteca școlii și a deschis *I Am J*, de Cris Beam, un roman despre un băiat transgen. „Da, parc-aș fi eu" – s-a gândit Charlie. Revelația a fost înfricoșătoare, dar și clarificatoare. Însă o identitate de gen mai potrivită nu a apărut imediat. Charlie a trecut printr-un proces de încercări și erori similar celui descris de alți adolescenți care își pun genul sub semnul întrebării. Mai întâi a încercat „lesbiană masculină", apoi „gen fluid", înainte să se oprească la actuala sa identitate, „tip trans nonbinar". Poate suna aproape ca un oximoron, dar combinația i se pare potrivită lui Charlie. La câteva luni după conversația noastră, pleca la universitate, pregătindu-se să înceapă să ia testosteron.

FAPTUL CĂ MAI MULȚI TINERI dezvăluie că sunt nonbinari se datorează parțial noii conștientizări a opțiunii nonbinare, care oferă „un limbaj pentru a specifica sursa experienței lor" – a spus terapeutul Jean Malpas când ne-am întâlnit primăvara trecută la Institutul Ackerman pentru Familie, unde el coordonează Proiectul pentru Gen și Familie.

Dar pe măsură ce mai mulți copii spun că sunt nonbinari, părinții se confruntă cu noi provocări. Să ne gândim, de exemplu, la E, care încă folosea pronume feminine când ne-am întâlnit în mai, în timp ce se chinuia în legătură cu locul ei precis în spectrul genurilor. Mama ei, Jane, se chinuia și ea.

Echipa de discursuri, care evoluase la New York în seara în care m-am întâlnit cu E, se pregătea să călătorească la o competiție națională din California, iar Jane mi-a arătat e-mailul pe care îl trimisese instructorului pentru a pregăti terenul. E ar putea fi considerată băiat de către alții – scria Jane –, acum că avea părul scurt și îmbrăcămintea atât de androgină. Probabil ar folosi „atât toaleta pentru bărbați, cât și cea pentru femei, în funcție de situația care îi pare cea mai sigură" – îl informa Jane pe instructor – și „va trebui să vă spună când se duce la toaletă și ce gen are de gând să folosească".

Un „spațiu neutru" este ceva greu de croit de către un adolescent: biologia are obiceiul de a se arăta în cele din urmă. Uneori însă biologia poate fi amânată

Henry a fost declarat băiat la naștere, dar acum se consideră „cu creativitate de gen". El se exprimă prin simțul unic al modei pe care îl are. Părinții lui i-au înscris în Bay Area Rainbow Day Camp, unde poate găsi vocabularul necesar pentru a-și explica sentimentele. În vârstă de șase ani, el este foarte sigur cine este.

o vreme cu medicamente pentru blocarea pubertății, câștigându-se timp pentru copiii care își pun genul sub semnul întrebării. Dacă ajunge la 16 ani și decide în cele din urmă că nu este transgen, copilul încetează să ia blocantele pentru pubertate și se maturizează în sexul cu care s-a născut. Dar pe copiii care vor să facă tranziția la 16 ani, faptul că au luat blocante îi poate ajuta. Ei pot începe să ia hormoni pentru sexul opus și să treacă prin pubertate în genul preferat – fără să fi dezvoltat caracteristicile sexuale secundare, precum sâni, păr pe corp sau voce profundă, dificil de anulat.

Mai îngrijorătoare decât întrebarea privind medicamentele pentru blocarea pubertății este cea dacă nu cumva prea mulți copii aflați la o vârstă fragedă sunt încurajați să facă în primul rând tranziția la nivel social.

Eric Vilain, genetician și pediatru care coordonează Centrul pentru Biologie bazată pe Gen, din cadrul UCLA, spune despre copii că exprimă în treacăt multe dorințe și fantezii. Când am vorbit la telefon primăvara trecută, el mi-a spus că majoritatea studiilor despre copii mici care exprimă disconfort în legătură cu genul declarat la naștere sugerează că aceștia au o probabilitate mai mare de a fi cisgen (aliniați cu genul declarat la naștere) decât trans.

„Dacă un băiat face lucruri specifice fetelor: vrea păr lung, să probeze pantofii mamei, să poarte o rochie și să se joace cu păpuși, atunci își spune: «Fac lucruri de fată, deci trebuie să fiu fată»" – a spus Vilain. Dar aceste preferințe reprezintă o exprimare de gen, nu identitate de gen. Vilain a spus că ar vrea ca părinții să se distanțeze și să-i amintească băiatului că poate face tot felul de lucruri pe care le fac fetele, fără să însemne că el e fată.

La Proiectul pentru Gen și Familie, consilierii „caută trei lucruri la copiii care exprimă dorința de a fi de alt gen": ca dorința să fie „permanentă, coerentă și insistentă" – a spus Jean Malpas. Și mulți copii care vin la clinica lui îndeplinesc cerințele, chiar și unii de cinci ani. „Se simt astfel de mult timp și nu privesc în urmă."

Cu siguranță așa a fost pentru fiica unei scriitoare din Seattle, Marlo Mack (pseudonimul folosit în podcasturi și bloguri pentru a proteja identitatea copilului ei.) Copilul lui Mack a fost identificat la naștere ca băiat, dar la trei ani deja insista că e fată.

La fel cum a sugerat și Vilain, Mack a încercat să lărgească modul în care copilul ei înțelegea cum putea să se comporte un băiat. „I-am spus copilului meu iar și iar că putea continua să fie băiat și să se joace cu toate păpușile Barbie cu care voia și să se îmbrace cum dorea: rochii, fuste, tot sclipiciul din lume – a spus Mack în podcastul ei *How to be a girl.* Dar copilul meu a spus nu, categoric nu. Ea e fată."

În sfârșit, după un an în care au fost amândouă „nefericite", Mack și-a lăsat copilul de patru ani să aleagă un nume de fată, să înceapă să folosească pronume feminine și să meargă la grădiniță ca fată. Măhnirea s-a risipit aproape instantaneu. Într-un podcast difuzat la doi ani după aceea, Mack relata că fiica ei transgen de șase ani „adoră să fie fată probabil mai mult decât orice fată pe care ați întâlnit-o vreodată".

Vilain se distanțează de unii activiști transgen, spunând că nu trebuie încurajat „aș vrea să fi fost fată" din partea oricărui copil. Dar el insistă că încearcă să gândească dincolo de stereotipurile de gen. „Încerc să pledez pentru o diversitate largă de exprimări ale genului", scria el într-un e-mail nocturn, provocat de conversația noastră la telefon. Aici lucrurile devin tulburi. Tineri precum fiica lui Mack sau Charlie Spiegel, din California, sau E, din New York, trebuie să ia decizii biologice care le vor afecta sănătatea și fericirea pentru următorii 50 de ani. Totuși aceste decizii intră cu capul înainte în vâltoarea normelor fluctuante ale genurilor.

„Cred că lumea ar zice că sunt o persoană care își pune genul sub semnul întrebării – a spus E a doua oară când ne-am întâlnit, în iunie. Există așa ceva? Pare c-ar exista." Dar ea știa că „punerea sub semnul întrebării" nu putea continua la nesfârșit și deja înclina spre „tip trans". Până în septembrie, E făcuse câțiva pași spre asta, cerându-le oamenilor, inclusiv mie, să folosim pronumele „they" când ne referim la persoana sa. Dacă E se va opri în cele din urmă la o identitate masculină, consideră că nu va fi suficient să trăiască precum un bărbat, să schimbe pronumele și numele. Ar însemna să devină bărbat și fizic, ceea ce ar presupune să ia testosteron. Era cam mult – mi-a spus E. Cum i se apropia cea de-a 15-a aniversare, își mai acorda un an ca să-și lămurească totul.

MODUL ÎN CARE E SE GÂNDEȘTE unde se potrivește în spectrul genurilor ia forma pe care o ia deoarece E este un copil al secolului al XXI-lea, în care sunt vehiculate concepte precum transgen și neconformitate de gen. Dar opțiunile sale încă sunt constrânse de faptul că a crescut într-o cultură occidentală unde genul rămâne, pentru marea majoritate, o chestiune de „ori una, ori alta". Cât de altfel ar putea fi dacă E ar fi trăit undeva unde există un rol oficial pentru un alt gen.

Există astfel de locuri peste tot în lume: Asia de Sud (unde un al treilea gen se numește *hijra*), Nigeria *(yan daudu)*, Mexic *(muxe)*, Samoa *(fa'afafine)*, Thailanda *(kathoey)*, Tonga *(fakaleiti)* și chiar SUA, în Hawaii *(mahu)* și la unele populații amerindiene *(două-spirite)*. Gradul în care cel de-al treilea gen este acceptat variază, dar categoria include de obicei bărbați din punct de vedere anatomic care se comportă feminin și sunt atrași sexual de bărbați și aproape niciodată de alți indivizi de al treilea gen. Mai rar, unele persoane de al treilea gen, cum sunt *burmesha*, din Albania, sau *fa'afatama*, din Samoa, sunt anatomic femei, care trăiesc într-o manieră masculină.

M-am întâlnit cu vreo duzină de fa'afafine vara trecută, când am călătorit în Samoa la invitația profesorului de psihologie Paul Vasey, care crede că fa'afafine, din Samoa, sunt un al treilea gen printre cel mai bine acceptate de pe Pământ. Vasey, profesor și șeful cercetării în psihologie la Universitatea Lethbridge, din Alberta, Canada, vine așa des în Samoa, încât are propria casă, mașină și viață socială acolo. Ce îl intrigă în mod deosebit la al treilea gen, în Samoa și în alte părți, este capacitatea lor de a arunca lumină asupra „paradoxului evolutiv" al atracției dintre bărbați.

A fi fa'afafine este o trăsătură de familie, la fel ca a fi gay – a spus Vasey. M-a prezentat lui Jossie, o învățătoare înaltă și zveltă de 29 de ani. Jossie locuiește într-un sat aflat la vreo oră de capitala Apia. Pentru Jossie, a fi fa'afafine este și o trăsătură de familie. Mai multe rude fa'afafine ascultau conversația noastră: unchiul lui Jossie, Andrew; o infirmieră pensionată care folosește numele Angie; verișoara ei Trisha Tuiloma, care este și asistenta de cercetare a lui Vasey; și nepotul de cinci ani al lui Tuiloma.Vasey investighează acum două ipoteze care ar putea explica paradoxul evolutiv al homosexualității masculine.

Prima, ipoteza genei antagoniste sexual, afirmă că genele pentru atracția sexuală față de bărbați au efecte diferite în funcție de sexul persoanei care le poartă: în loc să vină cu un cost reproductiv, cum se întâmplă la bărbați, genele la femei au un beneficiu reproductiv – ceea ce înseamnă că femeile cu acele gene ar trebui să fie mai fertile. Vasey și colegii lui au constatat că mamele și bunicile materne ale fa'afafine au într-adevăr mai mulți copii decât mamele și bunicile bărbaților samoani heterosexuali. Dar nu au găsit probe comparabile în rândul bunicilor paterne – sau printre mătușile unor fa'afafine, care ar fi cel mai aproape de dovada decisivă.

O a doua posibilitate este ipoteza selecției rudelor – ideea că timpul și banii pe care îi dedică bărbații atrași de același sex îngrijirii nepoților fac mai probabil ca nepoții să transmită o parte din ADN-ul lor generației următoare. Într-adevăr, printre fa'afafine pe care mi i-a prezentat Vasey, mai mulți i-au luat sub aripa lor pe copiii fraților sau surorilor lor. Iar în cercetările sale oficiale, Vasey a constatat că fa'afafine au o probabilitate mai mare de a oferi bani, timp și sprijin emoțional acestor nepoți – mai ales fiicelor mezine ale surorilor lor – decât femeile și bărbații samoani heterosexuali.

Un alt punct legat de identitatea de gen a devenit clar când l-am cunoscut pe partenerul lui Vasey, Alatina Ioelu. Ioelu era mult mai masculin decât ceilalți fa'afafine pe care îi cunoscusem. Ce însemna pentru cineva perceput ca bărbat să aparțină unui al treilea gen care presupune feminitate sporită? Treptat mi-am dat seama că identitatea de fa'afafine a lui Ioelu arată cât de profund cultural este genul însuși. Vasey și Ioelu plănuiesc să se căsătorească și să se retragă în Canada într-o zi. „Acolo am fi percepuți ca un cuplu de același sex obișnuit" – mi-a spus Vasey. Cu alte cuvinte, clasificarea de gen a lui Ioelu s-ar schimba, ca prin magie, de la fa'afafine la bărbat gay, doar traversând o graniță. □

Robin Marantz Henig, colaborator la *New York Times Magazine*, și fotografa **Lynn Johnson** au lucrat împreună ultima oară la un articol despre știința morții, publicat în numărul din aprilie 2016 al *National Geographic*.

Declarat fată la naștere, Hunter Keith, 17 ani, se simte băiat din clasa a cincea. În clasa a șaptea le spusese deja prietenilor; în clasa a opta le spusese părinților. Cu două săptămâni înainte ca această fotografie să fie făcută, i s-au înlăturat sânii. Acum se delectează făcând skateboarding fără tricou în cartierul lui din Michigan.

Drew Moore, 11 ani, pozează cu colecția lui de pistoale cu aer comprimat în camera lui, unde definiția unui băiat e ștanțată pe perete. În comunitatea lui din Arkansas, vânătoarea și bărbăția se întrepătrund: „Nu se pune problema că nu ne plac" bărbații care nu vânează – spune mama lui vitregă, Callie –, „dar cu siguranță ne plac cei care vânează."

În zori, bărbații din tribul *bukusu*, din Kenya de Vest, cântă melodia *sioyayo*, a circumciziei, punând trei băieți să mărșăluiască într-un ritual vechi de când lumea, în cadrul căruia vor deveni oficial bărbați. Legați în această frăție – *bakoki*– băieții aceștia își vor purta pe umeri sicriele, într-o bună zi, și își vor săpa unii altora mormintele.

НЕ ДОЗВОЛЯЙ НІКОМУ
ПЛЯМИТИ СЛ ВИ,

Sub un banner care îi îndeamnă pe ucrainieni să nu lase pe nimeni „să pătеze onoarea țării lor", copiii învață tactici elementare de luptă, într-o tabără de vară de la periferia Kievului. Experiența e gândită să-i pregătească pe băieți pentru serviciul militar și să le insufle fetelor un puternic sentiment de patriotism.

Cu pumnii gol, gata să lovească, băieții din tribul *venda*, din Tshifudi, Africa de Sud, duc mai departe tradiția unui stil de box denumit *mosangwe*. Pentru băieții de nouă ani, aceasta e altă o supapă pentru cheltuirea energiei masculine, cât și un control al agresivității. Adulții supraveghează încăierările, pentru a tempera violența.

Drew Moore înfige un cuțit în inima unui mistreț, în timp ce tatăl lui, Peaty, și câinele lor ține animalul. E o formă de vânătoare primordială, de la mică distanță, care aduce carne în congelatorul familiei. Drew, care înjunghiază porci de la vârsta de 9 ani, spune că atunci când va fi mare vrea să fie biolog.

Text: Chip Brown
Foto: Pete Muller

Întâlnirea cu cuțitul a lui Shadrack Nyongesa urma să aibă loc la scurt timp după răsărit.

Încă din dimineața anterioară, băiatul de 14 ani necircumcis, din tribul *bukusu*, din partea de vest a Kenyei, zdrăngănea o pereche de tălăngi de vită împodobite cu pene, care se loveau de brățările de metal de la încheieturile mâinilor lui. În timp ce își scutura brațele și dansa prin țărâna din bătătură sub un arbore de mango din fața casei tatălui său, prieteni și rude mai în vârstă defilau în juru-i, fluturând bețe și crengi de guava, cântând despre curaj, femei și alcool.

După-amiază, Shadrack și alaiul lui au făcut o vizită ritualică la casa unui unchi matern, care i-a dăruit băiatului o vacă, dar nu înainte de a-l plesni peste față, lătrând la el că arată ca un papă-lapte, nu ca un tânăr care s-ar pregăti să devină bărbat. Băiatul, care ceruse să i se facă *sikhebo*, ceremonia bukusu de circumcizie, nu și-a putut stăpâni lacrimile. Însă părea mai degrabă furios decât fricos, iar când s-a întors la casa tatălui său, suna din clopoțeii *chinyimba* cu o nouă vigoare și dansa cu îndrăzneala unui profesionist.

Până la apusul soarelui, numărul invitaților la petrecere depășea deja 50. Bărbații, așezați în colibele luminate de lanterne, scufundau paie lungi, ca niște tije de trestie, într-un vas comun de *busaa*, berea de porumb special fermentată pentru ocazie. Unul dintre unchii lui Shadrack din partea tatălui a spintecat cu un cuțit un stomac de vită umflat. A decupat două fâșii de țesut, apoi a scos o mână de verdețuri pe jumătate digerate. S-a apropiat de nepotul lui cu brațul ridicat.

„Nimânui din familia noastră nu i-a fost frică vreodată! – a țipat el. Stai drept!" Luminile lanternelor jucau pe fața lui Shadrack, care privea țintă în gol, cu stoicismul nefericit al unui elev de academie militară în prima lui zi de școală. Și apoi, într-un moment care a impresionat până și oameni care mai văzuseră așa ceva de multe ori, unchiul a azvârlit terciul urât mirositor pe pieptul nepotului, apoi a început să i-l întindă sărguincios pe față și pe cap. I-a pus lui Shadrack colierul din mărunțaie de vacă în jurul gâtului, apoi l-a plesnit cu putere pe amândoi obrajii. „Dacă te fâțâi sau țipi, să nu te mai întorci – i-a spus unchiul. Traversează râul și du-te unde oi vedea cu ochii. Acum ești soldat. Dacă cineva te lovește în ochi, să nici nu clipești!"

Pentru *omusinde* – cel care nu e circumcis – nu mai era cale de întoarcere.

Ore întregi, în noaptea aceea, Shadrack a dansat sub ochii aprinși de busaa ai celor veniți la banchetul numit *khuminya*. Bătrânii i-au dat sfaturi cu privire la ce înseamnă să fii bărbat, i-au oferit precepte morale, i-au explicat ce important e să respecte vârstnicii și femeile și i-au dat tot felul de sfaturi practice, inclusiv avertismentul de a sta departe de femeile măritate. I se dăruiseră făină, pui de găină și mici sume de bani. Valoarea lui fusese luată în zeflemea, determinarea îi fusese pusă sub semnul întrebării. Pe la miezul nopții, în sfârșit, i s-a îngăduit să-și odihnească brațele cade plumbși capul plin de bălegar uscat. S-a sculat la 2 noaptea. După încă o oră, scutura din nou cu încăpățânare tălăngile chinyimba și

Membrii Comandos de Salvamento se bucură de un răgaz între apeluri pentru servicii de urgență în San Salvador, El Salvador. Acești băieți au respins bandele violente care i-au sedus pe mulți dintre cei de vârsta lor, hotărând în schimb să-și exprime bărbăția ajutându-i pe cei aflați la greu.

dansa cuprins parcă de chinurile adrenalinei. Rudele și prietenii – dintre care unii aveau ochii cât cepele din cauza berii făcute în casă – cântau cât îi ținea gura: „Răsare soarele! Simți mirosul de cuțit? Aproape s-au ivit zorii."

AȘTEPTÂND ÎN PICIOARE ca soarele să se ridice deasupra Văii Marelui Rift și punctul culminant al bărbăției lui Shadrack– un eveniment crucial pentru William, tatăl lui, a cărui poziție în comunitate era acum în joc –, nu puteam să nu mă gândesc la propriul meu tată, care murise în iunie, la vârsta de 91 de ani, și la fiul meu Oliver, care în clipa aceea dormea la 12.000 km distanță, în New York. De fapt, probabil că nu dormea. Probabil că stătea în pat, cu laptopul pe piept, urmărind documentare sportive și filme de Hollywood descărcate fraudulos de pe website-uri dubioase.

Îmi era imposibil să-mi imaginez două drumuri mai diferite pentru doi băieți care, în esență, se îndreptau către aceeași destinație. Și Shadrack, și Oliver fuseseră masculinizați în uter printr-o baie prenatală de testosteron. Amândoi se aflau în mijlocul unei tranziții importante, metamorfozându-se sub influența unui influx proaspăt cu acest hormon puternic din organismul bărbaților ajunși la maturitate fizică: păr pe corp, mușchi definiți, umeri mai lați, sexualitate galopantă, apetit pentru risc, niveluri de agresivitate potențial crescute. Ambii băieți încercau să se deprindă cu tendințe și tipare comportamentale programate prin milioane de ani de evoluție.

Dar Shadrack intra în lumea bărbaților într-o cultură în care rolurile bărbaților și ale femeilor sunt încă delimitate de-a lungul granițelor tradiționale,

Înconjurat de bărbații din familia lui și de credința hasidică, Levi Tiechtel își sărbătorește a 13-a aniversare, adică *bar mitzvah*, în Queens, New York. Evreii practică acest ritual de mii de ani, marcând vârsta la care un bărbat devine responsabil pentru propriile acțiuni și păcate.

Multe căi duc spre maturizare

De-a lungul istoriei, diverse culturi au conceput miriade de practici și ritualuri prin care băieții devin bărbați. Metodele, adesea secrete și sacre, diferă semnificativ și evoluează în permanență – spune antropologul cultural Gilbert Herdt. Însă toate au în comun anumite teme universale, care reflectă pe larg valorile unei comunități și rolurile pe care bărbații săi trebuie să le joace, conform așteptărilor.

Sparta
800 î.Hr.

La 7 ani, băieții spartani plecau din familie la un fel de școli cu internat, pentru a-și testa **forța și puterea de decizie.** Pregătirea militară includea legături erotice cu băieții mai mari, ca să încurajeze loialitatea în luptă, dar și bătăi grele, ca să-i facă rezistenți.

Acum: Multe culturi promovează teste de forță. Băieții din tribul *sambia*, din Papua-Noua Guinee, se despart de mamele lor la vârsta de 7 ani și trebuie să îndeplinească ritualuri secrete de inițiere, care implică hemoragii nazale și sex oral cu bărbați.

Roma
27 î.Hr.

Sclavii erau mai numeroși decât cetățenii liberi, așa că băieții erau îndemnați **să se însoare și să aibă copii încă de la jumătatea adolescenței.** Numai după aceea puteau fi considerați bărbați și cetățeni cu statut și drepturi depline.

Acum: În numeroase societăți, căsătoria rămâne în principal definită ca un ritual religios care, pentru tinerii deveniți bărbați, poate fi considerată intrarea în maturitatea, moralitatea și rolurile sociale masculine ale adulților.

Anglia
1600

Ca un scutier adolescent să devină cavaler, se cereau o perioadă de ucenicie, **un jurământ de credință** față de rege, făcut pe un obiect sacru, participarea la turniruri, confirmarea bisericii creștine și participarea la cruciadele din Țara Sfântă.

Acum: În Insulele Trobriand, din Pacific, un puber își părăsește familia ca să trăiască într-o casă comună, sub îndrumarea unui unchi matern. Supunerea față de acest mentor arată respectul față de străbunii și angajamentul luat în fața comunității.

iar băieții sunt călăuziți de un ritual vechi de cel puțin 200 de ani (și imemorial în unele culturi tribale din vecinătate). Pe de altă parte, Oliver se apropie de vârsta bărbăției într-o cultură americană care înclină spre o societate neutră din punct de vedere al genului și care s-a îndepărtat atât de mult de definițiile anatomice ale bărbatului și femeii, încât Departamentele pentru Justiție, Educație și Apărare ale SUA au afirmat în 2016 politici antidiscriminatorii care recunosc identitatea de gen autoasumată de o persoană, indiferent de căsuța referitoare la sex bifată pe certificatul de naștere.

Spre deosebire de Shadrack, Oliver nu se poate baza pe rolurile tradiționale ale femeii și bărbatului, ca să aibă idee de ce înseamnă a fi bărbat. În numele egalității, stereotipurile de gen au fost reprimate sau repudiate. Lui Oliver nu i se pare nimic surprinzător sau neobișnuit să vadă femei polițiste, bărbați asistenți medicali sau un tată care stă acasă și încălzește la microunde biberonul cu lapte de sân, în timp ce mama se duce la birou și e principala sursă de venituri a familiei. Mama lui Oliver câștigă și acum mai mult decât mine și, apropo, a strâns un număr uriaș de persoane care o urmăresc pe Instagram.

Nu există, în societatea noastră, ritualuri sau rituri inițiatice explicite care să marcheze clar transformarea lui Oliver din băiat în bărbat. Cu alte cuvinte, bărbăția e în mare parte o chestie cu care trebuie să se dumirească singur. Uneori îl văd căutându-i semnificația și privind chiorâș la exemplul pe care i-l dau, fiindcă – după cum spune el –, „stai picior peste picior ca o fată". Și, uneori, când e în tensiune și se simte presat să performeze – teste, referate, note, competiția de pe terenul de baschet, un test de timp pe un simulator de

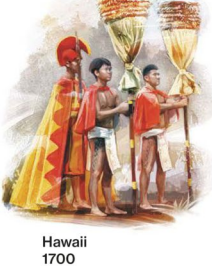

Hawaii 1700

Băieții din familiile de rang înalt slujeau regele și **își moșteneau statutul,** ca adulți. Dacă un adolescent dintr-o familie cu statut inferior se purta bine în bătălie sau demonstra că are puteri tămăduitoare, putea **să devină războinic, preot sau magician.**

Acum: În India zilelor noastre, bărbații hinduși dintr-o castă inferioară încearcă să-și demonstreze pietatea și curajul și să-și câștige un statut prin ritualuri cum ar fi mersul pe cărbuni aprinși la festivaluri sau lupta cu tauri la sărbătorile recoltei.

Marile Câmpii 1900

Un adolescent *lakota* era deja suficient de mare **pentru ritualuri religioase,** precum Dansul Soarelui. Bărbații și băieții care luau parte la acest ritual trebuiau să privească la soare stând agățați de cârlige care le străpungeau pielea.

Acum: Băieții din tribul *kpelle,* din Liberia, stau izolați patru ani, participând la ritualuri inițiatice secrete, instruiri, circumcizii și ceremonii exclusiv bărbătești, create de zei ca să le dea bărbaților puterile supranaturale necesare pentru supraviețuire.

Italia și SUA 1930

În Sicilia și Chicago, grupările mafiote au creat **comportamente masculine extreme,** definite prin violență și teroare, și **condiționate,** în care statutul depindea de apartenența la un grup, iar cei care plecau riscau să-și piardă bărbăția și chiar viața.

Acum: Grupările teroriste, precum ISIS, le cer inițiaților să comită acte de violență extremă și își obligă adesea membrii să respingă reperele tradiționale ale masculinității, cum ar fi asumarea responsabilităților față de familiile și comunitățile lor.

vâslit –, îl pot vedea cultivându-și un soi de stoicism, cumva legat – într-o notă mai blajină – de ceea ce lui Shadrack i s-a impus cu forța. Oliver e timid și are grijă să nu-și trădeze profunzimea sentimentelor, de teamă să nu pară mai puțin bărbat. A renunțat să mai cânte la flaut fiindcă era singurul băiat din secțiunea respectivă a orchestrei. Stă picior peste picior punându-și glezna unui picior peste genunchiul celuilalt. Pentru el, simbolurile masculinității sunt Michael Jordan și George Clooney. Când a împlinit 15 ani și-a dorit un costum de haine.

Cercetătorii și cărturarii nu-i pot oferi nici lui, nici nouă, prea multe lămuriri. Întrebările care se ridică în jurul bărbăției și al conceptelor înrudite de masculinitate și virilitate au fost amestecate de sute de ani în dezbateri deviate politic, despre cultură și biologie. În general, antropologii și sociologii o dau pe cultură, considerând că bărbăția e o chestie construită de fiecare societate. „Bărbații se fac, nu se nasc – susține Michael Kimmel, profesor de sociologie la Universitatea Stony Brook. Bărbăția nu e o manifestare a unei esențe interioare. Nu se ridică la suprafață, la nivel conștient, din constituția noastră biologică, ci e creată în cultura noastră. De fapt, căutarea unei definiții transcendente și etern valabile a bărbăției e în sine un fenomen sociologic – tindem să căutăm concepte etern valabile și externe atunci când vechile definiții nu mai funcționează, iar cele noi încă nu au fost clar stabilite."

Voci feministe din comunitatea culturală și științifică susțin că diferențele de gen sunt simple născociri, iar așa-numitele trăsături masculine sunt la fel de intrinseci pentru un băiat ca și salopetele bleu cu care sunt îmbrăcați în spital nou-născuții de sex

FOTO: DANIELA SANTAMARINA. DESENE: VIKTOR MILLER GAUSA
SURSA: GILBERT HERDT, UNIVERSITATEA DE STAT DIN SAN FRANCISCO

HOLY CROSS
FOOTBALL

Străduindu-se să facă genuflexiuni cu o ganteră, Jack McGrath, 16 ani, se pregătește pentru sezonul de fotbal în sala de gimnastică a școlii lui din Marblehead, în Massachusetts. Sociologii spun că în secolul al XIX-lea băieții au început să aibă mai mult timp liber, ceea ce a dus la dezvoltarea atletismului, menit să întărească organismul și caracterul.

bărbătesc. Fără îndoială, așa stau lucrurile cu multe stereotipuri de gen legate de diferențele dintre inteligență, instincte de ocrotire, rațiune și emoții la bărbați și la femei. Dar, ca majoritatea părinților care au crescut o fată și un băiat, nu am cum să nu mă întreb dacă nu există ceva mai mult decât simpla socializare culturală, dincolo de comportamente care par să fi apărut fără nicio pregătire conștientă venită de la mama, tata sau oricine altcineva. Mă gândesc la entuziasmul cu care Oliver arunca încă de mic tot felul de mingi – mingiuțe de jucărie, mingi de tenis sau simple ghemotoace de bandă adezivă, de forma unei mingi. Odată, am făcut pase cu o castană pe străzile Parisului. După același criteriu, e posibil să fi fost ceva mai profund decât socializarea culturală care a împins-o pe sora lui, India, să însceneze cu pasiune tot felul de discuții purtate cu voce scăzută între păpușile ei? Cu mult înainte să meargă în învățământul preșcolar, ținea câte o păpușă în fiecare mână și petrecea ore în șir șoptotind dialoguri între ele, ca un interpret în mijlocul negocierii unui tratat.

„Femeile și bărbații nu au minți interschimbabile" – remarcă Steven Pinker, profesor de psihologie la Harvard, în cartea lui *The Blank Slate*. Urmărind consecvent presiunile selecției implicate în competiția pentru resurse și parteneri, studii vechi de zeci de ani sugerează că bărbații se descurcă mai bine în îndeplinirea unor sarcini mentale care implică rotirea unui obiect. (Fetele au avantaj în rezolvarea altor probleme, care cer alte abilități.) Băieții tind să fie mai agresivi fizic – mai dispuși să se ia la trântă. După cum remarcă Joe Herbert, profesor emerit de neurologie la Universitatea din Cambridge, băieții pot să se joace și ei cu păpușile, dar atunci cresc șansele ca păpușile să se încaiere.

Un anumit comportament agresiv poate fi legat de nivelul de testosteron, care, începând cu vârsta de aproximativ 10 ani și culminând cu sfârșitul adolescenței, e de obicei de 10 ori mai ridicat la băieți decât la fete. Un studiu elocvent publicat în 2013 în *Journal of Cognitive Neuroscience* corela comportamentul care își asuma riscuri cu nivelul de testosteron al adolescenților, băieți și fete. Tinerii implicați în studiu puteau să câștige bani dacă apăsau pe o pompă care umfla baloane. Dar, dacă baloanele explodau, așa cum erau programate să facă în mod aleator, jucătorii pierdeau dreptul la câștig. Cercetătorii au descoperit că nivelul ridicat de testosteron era asociat cu asumarea de riscuri și la băieți, și la fete.

Însă băieții preferau fiorul provocat de explozia baloanelor, chiar dacă îi costa bani, în timp ce fetele care aveau niveluri de testosteron relativ ridicate și își asumau riscuri erau mai interesate să-și păstreze câștigurile.

Poate că unul dintre cele mai clare exemple care arată că bărbăția e în multe privințe bazată pe biologie, care astfel devine un factor în construirea culturală a bărbăției, e o boală genetică rară, denumită sindromul de insensibilitate la androgen. Bebelușii cu această boală se nasc cu un cromozom Y și deci, biologic vorbind, sunt de sex masculin, dar organismul lor nu poate procesa testosteronul și deci trece automat la fenotipul feminin. Acești copii au trăsăturile și caracteristicile unei femei: piele catifelată, fără păr; miros corporal minim; un vagin rudimentar. Ei înșiși simt că sunt femei. Însă, având testicule interne în loc de ovare și uter, nu pot să nască. Sindromul acesta – remarcă Herbert în cartea lui *Testosterone* – este „o demonstrație evidentă că testosteronul stă la baza a ceea ce numim «masculinitate»."

ASTFEL, ODATĂ CU IVIREA ZORILOR, sub îmboldul imperativelor culturale bukusu și al cantității de peste 1.200 de nanograme de testosteron pe decilitru care – spun oamenii de știință – ar curge prin sângele unui băiat adolescent, Shadrack a pornit pe jos către nord, spre Râul Chwele din apropiere. Era înconjurat de peste 30 de bărbați și băieți, ca și de câteva fete mai îndrăznețe, care încă nu fuseseră ușuite de nimeni. Cântecele se țineau lanț în timp ce alaiul alerga pe drumurile de lut roșiatic, pe lângă ogoarele cultivate cu porumb și trestie de zahăr. La șapte fără un sfert, lui Shadrack i s-au scos tălăngile și brățările de metal de la încheieturile mâinilor. Băiatul și-a dat jos pantalonii scurți. A coborât despuiat pe malul năpădit de iarbă spre ceea ce era mai degrabă o mlaștină decât un râu. Unchiul lui l-a urmat. Ascuns între trestii, Shadrack s-a spălat de bălegarul de vacă. A ieșit de acolo plin de nămol cenușiu-închis. Un lăstar dintr-o iarbă specială i-a fost lipit de frunte, ca o creastă de nagât.

Apoi, alaiul a pornit-o spre sud, către casa tatălui lui Shadrack, alergând aproape în galop pe un drum diferit, ca să zădărnicească orice șansă a răuvoitorilor de a face vrăji. Toți cântau imnul ținuturilor bukusu, celebrul cântec de circumcizie *sioyayo*, care îi insultă pe cei din tribul kenyan rival *luo*, al cărui ritual de intrare în rândul bărbaților presupune ca băiatului să i se scoată niște dinți, în loc să i se taie prepuțul. „Cei care se tem de circumcizie ar trebui să se ducă în

ținutul tribului luo.“ O mulțime de oameni – bărbați și femei, fete și băieți – așteptau lângă grupul de colibe. Shadrack a intrat în curte în pas de marș și s-a așezat, în picioare, pe o bucată de carton. S-a îndreptat cu fața spre vest, privind simbolic către apusul copilăriei lui. Încă dornic să facă spectacol, și-a pus mâna stângă în șold și și-a ridicat dreapta deasupra capului, de parcă ar fi studiat poza lui Usain Bolt de celebrare a victoriei. Cel însărcinat cu circumcizia s-a ghemuit în fața lui. Operația a fost gata în câteva secunde. Shadrack n-a clipit, nu s-a clintit și n-a trădat în niciun fel că ar fi simțit durerea. De fapt, după ce „chirurgul“ a suflat într-un fluier, anunțând că operația se încheiase, mătușa și mama lui Shadrack, împreună cu alte femei, au început să chiuie de bucurie, în timp ce băiatul țopăia de colo-colo.

Tatăl și unchiul lui, ca și mulți alții, s-au năpustit să inspecteze operația, aplecându-se pentru un prim-plan, de parcă ar fi verificat numerele de pe un bilet de loterie câștigător. Tremurând, probabil din cauza șocului, Shadrack s-a așezat pe jos, iar femeile l-au învelit cu șaluri colorate.

Avea să petreacă următoarele patru zile în convalescență. Tradiția cere ca noii inițiați din această comunitate să rămână izolați timp de patru luni, împreună cu un tutore care îi va învăța să vâneze, să-și construiască o colibă, să tăbăcească o piele de animal și să devină luptători suficient de aprigi încât să respingă atacurile hoților de vite și să organizeze ei înșiși raiduri. Deși unii dintre tinerii bărbați bukusu încă învață astfel de deprinderi, Shadrack avea să se întoarcă la școală în septembrie, când începeau cursurile. „Poți să fii aprig la școală – spune Simiyu Wandibba, profesor bukusu de antropologie la Universitatea din Nairobi. Poți să reinventezi virtuțile tradiționale astfel încât să se potrivească vieții contemporane.“

Shadrack deja se bucura de un nou respect și deja avea dreptul la mai multe privilegii patriarhale. Nu mai putea fi trimis să aducă apă de la râu, să adune vreascuri de foc sau să mănânce prin curtea familiei. Femeile care îi vor pregăti mesele trebuie de acum să țină cont de preferințele lui. Are o colibă proprie în curtea familiei, deci nu mai doarme în casa mamei lui și nu mai stă la picioarele ei, ca să-i asculte poveștile. Iar în decembrie, conform vechilor tradiții, va avea loc o ceremonie *khukhwalukha,* în care tradiționala perioadă de tranziție de la omusinde la *omusani* se va încheia, iar tânărul de 14 ani va fi prezentat în mod oficial tribului bukusu ca un bărbat cu drepturi depline.

Shadrack deja se bucura de un nou respect. Nu mai putea fi trimis să aducă apă de la râu, să adune vreascuri sau să mănânce prin curtea familiei.

E GREU SĂ URMĂREȘTI o ceremonie bukusu de circumcizie fără să fii lovit de un amestec de admirație și groază. Groază fiindcă un copil este totuși un copil. Am urmărit cinci circumcizii în decurs de o săptămână, iar unii dintre omusinde erau chiar mai mici și păreau mai puțin pregătiți decât Shadrack pentru această grea încercare. Oare un băiat de 10 ani, ispitit de promisiunea unor noi privilegii și presat să se conformeze, e cu adevărat liber să ia decizia de a se supune acestei intervenții chirurgicale dureroase și potențial periculoase? Iar operația suferită de Shadrack și de ceilalți băieți nu reprezintă nici pe departe o extremă față de ceea ce fac unele culturi pentru a trece băieții în rândul bărbaților. Băieții aborigenilor *marduîjara,* din Australia, trebuie să-și înghită propriul prepuț, după ce le e tăiat. Băieții *sambia,* din zona muntoasă din Papua-Noua Guinee, își înfig bețe ascuțite în nări, ca să le curgă sânge din nas, apoi trebuie să înghită sperma rezultată după contactul sexual oral cu vârstnicii. Băieții *satere mawe,* din zona braziliană a Amazonului, își bagă mâinile în mănuși pline cu furnici-gloanț *(Paraponera plavata),* a căror înțepătură neurotoxică se pare că e una dintre cele mai agonizante din natură.

Merită să ne punem întrebarea: de ce? Răspunsul, descumpănitor, desigur, e că se pregătesc de război. După cum remarcă antropologul David Gilmore, acolo unde resursele sunt sărace, iar binele colectiv rămâne incert, „ideologia legată de gen reflectă condițiile materiale de viață“. Băieții sunt „călițiți“ și „înspriți“, astfel încât să poată face față îndatoririlor clasice: să procreeze, să aprovizioneze și să apere comunitatea, așa cum fac bărbații de mii de ani. Indiferent dacă e mobilizată ca să respingă agresiunea altor bărbați sau ca să profite de slăbiciuni, violența e laitmotivul bărbăției în nenumărate culturi. Și, judecând după jocurile video, filmele de acțiune, încăierările de la meciurile de hochei, meciurile din Ultimate Fighting Championship și rata omuciderilor din America, violența îi fascinează pe bărbați chiar și acolo unde condițiile de

Membrii comunității, adunați în apropierea casei familiei lui Sadik Musa, sunt martorii circumciziei acestuia. Toți se așteaptă ca adolescentul, glazurat în nămol uscat, s-o rabde cu stoicism. Sadik rămâne încremenit precum o statuie, prezentând imaginea ideală pe care o are un bărbat bukusu. Apoi, dintr-o scăpărare de cuțit, devine cu adevărat unul.

trai nu sunt groaznice. Ce ar putea întrerupe ciclul care pune semnul egal între bărbăție, pe de o parte, și duritate și stoicism, pe de alta? Ce s-ar putea schimba în bărbății care, temându-se de violență – sau fascinați de ea – sfârșesc prin a o folosi și mai mult?

Lăsând deoparte spaima, îmi vine greu să nu admir – cu oarecare rezervă, desigur –, o cultură care le trasează băieților un parcurs atât de puțin ambiguu către bărbăție. Pașii sunt clar marcați. Cuțitul și incizia fac ca totul să fie real, fără umbră de îndoială. „Sângele ne leagă de strămoși" – mi-a spus unul dintre unchii lui Shadrack. Privilegiile de bărbat ale lui Shadrack îi dau dreptul să aleagă ce va mânca la cină, dar vin la pachet și cu obligații și responsabilități. Se poate spune că abuzul din cadrul ritualului ar putea, de fapt, să-i învețe pe băieți să nu răspundă cu aceeași monedă. „Dacă chiar s-a azvârlit cu balegă de vacă pe tine, știi că poți să suporți orice îți mai aruncă viața în față" – spune Daniel Wesangula, jurnalist bukusu.

La asta se adaugă și sprijinul oferit de *bakoki*, frăția băieților care au fost circumcișI în același timp și care fac parte din aceeași grupă de vârstă. „Bakoki rămân prieteni pe viață – spune Wesangula. Ei îți cară sicriul și îți sapă mormântul. Dacă te porți aiurea, părinții trimit la tine un bakoki să-ți bage mințile în cap."

Poate că tocmai din lipsă de ritualuri semnificative de intrare în etapa bărbăției, școala lui Oliver a invitat de curând un grup de teatru de tineret să joace o piesă intitulată *Acum, că am devenit bărbați*. Printre întrebările din program se numărau: „Cine are de suferit când pe holurile din gimnazii și licee se aruncă în mod constant [texte injurioase, cu tentă sexuală]? Cum e să faci parte dintr-o cultură în care cele mai căutate jocuri video de pe piață, la ora actuală, acordă puncte când jucătorii (cei mai mulți, băieți) violează și ucid femei?"

Dacă fiul meu nu știe sigur ce înseamnă să fii bărbat, presupun că, în parte, e și vina mea că i-am transmis mai departe tradiția unei autodescoperiri nestructurate, moștenite de la tata, care nu m-a ținut locului cu discursuri chinuitoare despre „albinuțe și păsă-

După ce Sadik a fost circumcis, tatăl lui îi oferă o pătură. Trecerea lui la bărbăție e completă: dacă înainte era copilul mamei, acum a devenit fiul tatălui său. El va fi scutit de îndatoririle casnice și va locui în propria colibă, ascultând sfaturile tatălui său, în locul poveștilor bunicii.

rele", nu m-a învățat să ucid cu cuțitul un mistreț și nici să încropesc echivalentul ateilor din Connecticut pentru ceremonia de bar mitzvah. Nu știu prin ce ritualuri se presupune că aș fi trecut eu de la copilărie până la orice s-ar chema că am ajuns acum, cu un inventar de competențe pe jumătate nefinalizate și o listă întreagă de lucruri pe care încă nu le pot face. Să schimb cablul unei veioze. Să desfac cochilia unei stridii.

Primăvara trecută, în ultimele luni de viață ale tatălui meu, l-am întrebat dacă el încercase să mă pregătească să devin bărbat, iar când s-a uitat la mine complet nedumerit, l-am întrebat dacă, după părerea sa, tatăl lui făcuse ceva ca să-l ajute în privința asta. Și mai multă nedumerire. Îmi imaginez că el s-a maturizat datorită Marinei SUA. Spre final, nu-și mai amintea la ora amiezii ce proceduri medicale i se aplicaseră la 11:45, dar îi ținea încă minte pe toți mateloții alături de care luptase în Al Doilea Război Mondial. Avea 19 ani când a traversat Pacificul la bordul unui remorcher oceanic. Naviga cu ajutorul sextantului, boxa cu ceilalți marinari, iar în largul Arhipelagului Okinawa a trus cu arma de la centură într-un kamikaze. A intrat cu vasul în Golful Hiroshima la două luni după bomba atomică și a văzut cele mai dure consecințe suportate în război de bărbați, o experiență care l-a inspirat să compună un poem publicat în luna octombrie 1945 în ziarul *New York Herald Tribune*. A câștigat astfel 12 dolari, primul lui salariu dintr-o îndelungată carieră de scriitor. „Apără și asigură cele necesare traiului". Am găsit o copie a cecului printre hârtiile lui, după ce a murit.

În absența ritualurilor, cred că în familia mea bărbăția trebuie să fie un cod de valori transmis mai ales prin puterea exemplului. Tata i-a explicat odată unui coleg de-al meu de cameră din colegiu – familia lui avea o fermă în Wyoming – de ce nu avea nevoie de o armă ca să-și protejeze familia. Într-o frază care acum pare nu doar apogeul unui anumit gen de idealism liberal, ci și centrul ideii de bărbăție în opinia tatălui meu, i-a spus: „În ziua în care o să apelez la o armă, nu la un avocat, n-o să mai am nimic de apărat." Pare aproape caraghios acum, într-o epocă în care băieții-bărbați se duc la cursuri la Universitatea din Texas cu pistolul la cingătoare. Și mă întreb dacă există un ritual de maturizare suficient de iscusit încât să transmită valorile pe care tatăl meu le percepea în doi artiști care i-au modelat sensibilitatea – umoristul Robert Benchley și marele trompetist Louis Armstrong. Pe amândoi îi venera pentru „umorul, decența și bucuria lor de a trăi".

Nu știu cât de util este pentru Oliver să știe că există un milion de definiții pentru ceea ce înseamnă să fii bărbat sau că e liber să-și aleagă propria definiție, să se dumirească singur ce este necesar să facă un băiat ca să se califice. Sper că pricepe ce responsabilități presupune statutul de bărbat, că respinge inechitățile pe care le perpetuează și că înțelege ce rol joacă în asta biologia și cultura, ce e demn de stimă și merită păstrat, ce trebuie neapărat schimbat. Sper să devină bărbat, oricum ar defini el noțiunea, și să nu aștepte dispense speciale pentru a-și împlini acea viziune despre sine. Și el are niște strămoși rămași pe undeva, prin țărâna lumii. Și există alegeri mult mai nefericite decât cea de a-ți potrivi busola după steaua polară a umorului, a decenței și a bucuriei de a trăi. □

Chip Brown a scris despre șerpașii din Nepal în revista din noiembrie 2014. Fotografiile lui **Pete Muller** cu epidemia de Ebola din Sierra Leone au apărut în iulie 2015.

Concediu parental pentru tați

TEXT: PATRICIA EDMONDS
FOTO: JOHAN BÄVMAN

CÂND FIUL LUI JOHAN BÄVMAN, Viggo, s-a născut, a luat naștere și un proiect fotografic profund personal: o imagine a tăților care folosesc generoasele politici ale Suediei privind concediul parental ca să stea acasă cu copiii lor. Concediul de maternitate plătit înainte și după nașterea copilului este obișnuit în toată lumea: este politică federală în 34 dintre cele 35 de țări membre ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (toate, cu excepția Statelor Unite). Aproximativ două treimi dintre acele țări finanțează cel puțin scurte concedii parentale pentru tați – un beneficiu oferit pentru prima oară de Suedia, în anul 1974. Programul suedez le-a permis părinților să împartă cele 480 de zile de concediu subvenționat pentru îngrijirea copilului și să primească bonusuri în funcție de cât de egal împart concediul. Dar, în ciuda stimulentelor, doar în jur de 14 la sută dintre tații din Suedia „împart zilele în mod egal cu partenera" – spune Bävman. El s-a alăturat acelor tați în anul 2012, la nașterea lui Viggo – „am vrut să fiu singur acasă cu el, să încerc să-i cunosc nevoile" –, și folosește concediul și pentru a sta acasă cu Manfred, născut în 2016. În proiectul său fotografic (devenit între timp carte), Bävman arată tați din Suedia ocupându-se de copii și de gospodărie. „Rămâne nerecunoscut faptul că e o muncă foarte grea, cu normă întreagă" și „ceva ce femeile fac dintotdeauna" – spune el.

La fel ca majoritatea proaspetelor mămici, Caroline Ihlström așteptа cu nerăbdare să-și strângă la piept și să-și hrănească nou-născuții. Dar gemenele premature Parisa și Leia nu puteau să sugă. Când Bävman a sosit să facă fotografiile, la scurt timp după nașterea gemenelor, tatăl lor, Samad Kohigoltapeh, le dăduse lapte formulă cu seringa și le încălzea pe pielea lui (dreapta). Inginer în construcții, Kohigoltapeh și-a luat concediu parental împreună cu Ihlström pentru primele patru luni ale bebelușelor –, iar apoi a rămas singur cu ele încă șase luni.

Până acum, Bävman a făcut portretele a 45 de tați în concediu. Se bucură să-i ofere ca modele, „pentru ca bărbații să poată vedea beneficiile concediului". Dar nu este la fel de impresionat de porecla pe care o aplică unii suedezi: *latte-pappor,* sau „tăticii latte", ca și cum bărbații s-ar ocupa de îngrijirea copiilor între două întâlniri la cafea. Deși bea într-adevăr cafea, Bävman spune: „Nu am timp nici să mă așez."

Faptul că și-a luat concedii lungi cu copiii săi l-a făcut un părinte mai bun - spune Bävman. El speră ca proiectul lui fotografic să inspire mai mulți tați – și mai multe țări – să încerce ideea.

Johan Ekengård și partenera lui împart concediul parental în mod egal. Ea lucrează noaptea, așa că lui îi revine sarcina dimineților cu copiii lor, de la stânga, Tyra, Stina și Ebbe.

Ce fac taţii în concediu (în sensul acelor de ceasornic, din stânga sus): Fredrik Karlsson îşi ţine copilul în braţe, Erik Lindblad citeşte la bibliotecă, Martin Gagner vopseşte unghii, iar Ola Larsson dă cu aspiratorul.

„Copiii noștri au la fel de multă încredere în mine ca în partenera mea" – pentru că amândoi și-au luat concediu – spune ofițerul de supraveghere Andreas Bergström. Este ora îmbăierii pentru Sam (în chiuvetă) și Elliot.

„Sunt veșnic recunoscător pentru că am fost în concediu atât de mult timp" – spune studentul Juan Cardenal, care a stat acasă câte nouă luni cu Alma (stânga) și cu Ivo.

Viața periculoasă

Groapa Ghazipur, 28 de hectare de gunoi în Delhi, India, este terenul de vânătoare al Zarinei, 7 ani, care salvează lucruri ce pot fi vândute. La fel ca fetele din multe părți ale lumii, trăiește în sărăcie și are puține șanse de acces la educație.

a fetelor

Sărăcia, violența și tradițiile culturale oprimă milioane de fete din lumea întreagă, dar unele găsesc o sursă de speranță în educație.

În Kabala, Sierra Leone, Elizabeth, 19 ani, și Rebecca, 13 ani, dansează în cadrul ritualului Bondo. Bătrânii spun că Bondo, care în mod tradițional presupune tăierea sau îndepărtarea organelor genitale externe ale fetelor, le leagă de comunitate și le pregătește pentru căsătorie. În plus, le limitează sexualitatea, fiind o traumă fizică și emoțională. Majoritatea femeilor din Sierra Leone au suferit mutilarea genitală.

Aarti, 9 ani, riscă să cadă pradă violenței sexuale când vinde flori singură pe o stradă din Delhi, în bătaia ploii. În ciuda riscurilor, milioane de copii din lumea întreagă muncesc ca să contribuie la întreținerea familiei în loc să meargă la școală.

Text: Alexis Okeowo
Foto: Stephanie Sinclair

Dacă ești fată, Sierra Leone e unul dintre cele mai rele locuri din lume.

În țara vest-africană cu aproximativ șase milioane de locuitori, sfâșiată de un război civil care a durat peste un deceniu și devastată, mai recent, de Ebola, simplul fapt că te-ai născut fată îți aduce o viață de piedici și tradiții care pun preț, de multe ori, mai degrabă pe corpul tău decât pe mintea ta. Majoritatea femeilor din țară (90%, conform UNICEF) au fost supuse mutilării genitale feminine (MGF), care le-ar iniția în viața de adult și le-ar spori, se presupune, atracția în vederea căsătoriei, dar este și un mod de a le controla sexualitatea întipărit în cultura locală. Aproape jumătate dintre fete se căsătoresc înainte de 18 ani și multe rămân însărcinate mult mai devreme – adesea la câteva luni după primul ciclu menstrual. Multe cad victime violenței sexuale; de multe ori, violul rămâne nepedepsit. În 2013, peste un sfert dintre fetele din Sierra Leone între 15 și 19 ani erau însărcinate sau aveau deja copii – una dintre cele mai mari rate ale graviditățiidin lume pentru această grupă de vârstă. Și prea multe mor în travaliu – procentul este cel mai mare din lume, conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății și ale altor agenții internaționale. MGF poate spori riscul de complicații la naștere.

Fetele din satul Masanga, din Sierra Leone, iau parte la ceremonii Bondo alternative, care le inițiază în viața de femeie adultă fără mutilarea genitală feminină (MGF). Din 2010, peste 600 de fete au participat la astfel de ritualuri.

O adolescentă din Mange Bureh care vinde accesorii mărunte ia o pauză. Stă aproape de trei tineri pe malul unui râu în care fetele spală rufe, iar băieții pescuiesc. Mai ales fetele care nu merg la școală și lucrează pe străzile din Sierra Leone ca să-și ajute familiile sunt foarte vulnerabile, într-o țară în care violența împotriva tinerelor rămâne de multe ori nepedepsită.

O fată este mutilată genital la o ceremonie în masă dintr-o școală din Bandung, Indonezia, în 2006. Conform UNICEF, în prezent cel puțin 200 de milioane de fete și femei din circa 30 de țări – incluzând aproximativ jumătate dintre fetele din Indonezia sub 12 ani – au fost supuse la MGF. Procedura se desfășoară în continuare în fel de fel de condiții de igienă.

Căsătoriile aranjate sunt ceva normal în Sierra Leone. Baby Seibureh, 17 ani, și Claude Seibureh, 48 de ani, din Freetown, s-au căsătorit în timpul epidemiei de Ebola. Baby a trebuit să facă operație de cezariană pentru a-l naște în siguranță pe fiul lor, Joseph.

„În provincii vezi fete de 13 sau 15 ani căsătorite, cu copii în brațe" – spune Annie Mafinda, moașă la Centrul Rainbo, care le ajută pe victimele violenței sexuale din capitala țării, Freetown. Multe dintre pacientele centrului au între 12 și 15 ani – spune Mafinda.

Când am întâlnit-o pe Sarah în Freetown, un oraș aflat pe o peninsulă deluroasă scăldată de un golf scânteietor, avea 14 ani și era însărcinată în șase luni, dar arăta cu câțiva ani mai tânără. Avea vocea șoptită, corpul plăpând, delicat, degetele de

din Sierra Leone le-a interzis fetelor însărcinate să mai meargă la cursuri. Scopul politicii oficializate de guvern în 2015 este ca ele să nu-și influențeze colegele și să nu fie ridiculizate.

Interzicerea frecventării școlii de către fetele însărcinate „vine dintr-o moralitate instinctivă, învechită și reprezintă o înțelegere greșită – spune autoarea Aminatta Forna, care a deschis o școală mică într-un sat din Sierra Leone în 2003. Sunt tinere vulnerabile, iar în Sierra Leone ele sunt tratate ca o pradă." Elizabeth Dainkeh a coordonat

Cu atâtea obstacole în Sierra Leone,

la picioare date cu ojă roșie și o eșarfă de culoarea piersicii legată strâns în jurul capului. Mi-a povestit că o violase un băiat care locuia lângă casa familiei ei și care plecase din oraș după presupusul atac. Când a aflat că era însărcinată, mama ei a dat-o afară din casă. Acum, Sarah (nu îi vom dezvălui numele de familie) trăiește cu mama băiatului care – spune ea – a violat-o. Mama presupusului violator a fost singura persoană care a primit-o; femeile din Sierra Leone trăiesc de obicei cu familiile soților. Sarah trebuie să gătească, să facă curat și să spele rufele tuturor din casă. Femeia o bate dacă e prea obosită să muncească – spune Sarah.

Cu atâtea obstacole în Sierra Leone, cum să trăiască și să mai și prospere o fată ca Sarah?

Într-o țară săracă, a cărei conducere nu pare prea dornitoare să protejeze fetele, cea mai înțeleaptă alegere este să încerce să-și depășească statutul primit la naștere. Printre atâtea pericole, școala poate fi singurul lor refugiu. Accesul la educație nu e ușor, din cauza costurilor, dar e o sursă de speranță. Diploma de liceu le poate da mai multă libertate economică și șansa de a-și hotărî singure calea, poate chiar de a merge la facultate sau de a găsi un loc de muncă mai calificat.

Dar, conform unei estimări, doar aproximativ una din trei fete au mers la școala secundară între 2008 și 2012, iar unul dintre cele mai mari obstacole îl reprezintă sarcinile. Ministerul Educației

un centru de învățământ din Freetown pentru mamele și fetele însărcinate de vârstă școlară, susținut de UNICEF, împreună cu Ministerul Educației din Sierra Leone și alte instituții. „Când rămâi însărcinată, te dau la o parte" – spune ea. Dainkeh stă în spatele unei clase înăbușitoare, în care fetele cu codițe și eșarfe viu colorate în jurul capului, unele cu copii în brațe, își fac vânt cu caietele în timp ce-și ascultă atent profesoara. „Credeam că le va fi rușine [să se întoarcă la școală], dar sunt fericite să vină" – spune ea, fără să-și ascundă mândria. Și Dainkeh a rămas însărcinată la 17 ani; tatăl ei a dat-o afară din casă. Fiica ei a murit de malnutriție înainte să împlinească un an. Acum are 35 de ani și își sfătuiește elevele să nu se dea bătute: nu vă mai gândiți la anii de școală pierduți, croiți-vă drum înainte.

Mary Kposowa, fostă directoare a unui astfel de centru pentru fete, spune că unele dintre absolventele ei au întâmpinat greutăți când au vrut să se reînscrie la școlile obișnuite după ce au născut. Făcând lucrurile și mai dificile, în august 2016 centrele pentru fete însărcinate s-au închis: UNICEF spune că scopul lor era să formeze o „punte" după închiderea școlilor din toată țara timp de nouă luni din cauza epidemiei de Ebola. Circa 14.000 de fete însărcinate sau care născuseră recent erau înscrise în acele centre, așa că Dainkeh se teme că acum țara va avea „multe fete care renunță la școală".

Locuitorii din Sierra Leone spun de multe ori că trauma țării lor a început cu războiul civil dintre grupările rebele și guvern. Timp de mai mult de un deceniu, începând din 1991, mii de fete și femei au fost violate. Zeci de mii de oameni au fost uciși și peste două milioane au fost strămutați. Nu demult, Ebola a făcut ravagii în țară, luând aproximativ 4.000 de vieți în nici doi ani. Boala a afectat multe familii și a lăsat multe fete orfane, obligându-le să-și îngrijească frații și surorile, deși încă nu știau cum. Cu chiu-cu vai, țara a devenit într-o zonă muncitorească, Low Cost, cu străzi înguste, aglomerate de pietoni și mărginite de magazine de electronice și textile și de tarabe cu mâncare. Mama ei a crescut-o, împreună cu fratele și sora ei, în aceeași casă cu bunica, verii, unchiul și alte rude, 11 în total.

A fost dată afară din școală fiindcă a rămas însărcinată, ceea ce „m-a durut mult" – spune ea. Îi plăcea totul la școală. Cel mai bine se descurca la engleză (îi place să vorbească) și să învârtă bagheta la fanfară. Nu i-a trecut prin minte că va deveni

cum poate să prospere o fată ca Sarah?

nit democratică, dar fetele și femeile sunt oprimate în continuare.

„Statului nu-i pasă de trupurile, viețile și spiritul tinerelor din Sierra Leone – spune Fatou Wurie, activistă pentru drepturile femeilor din Freetown, care a crescut în străinătate și s-a întors în țara ei de origine. Niciuna dintre politicile create nu include vocea tinerelor femei sierraleoneze."

Ca femeie care a petrecut multă vreme în numeroase zone din Africa de Vest, am resimțit intens prima vizită în Sierra Leone. Fusesem în Nigeria, Ghana, Senegal și Coasta de Fildeș, dar Sierra Leone dădea o impresie diferită: mai puțin primitoare, mai puțin exuberantă, mai reținută și mai tensionată. Dar, în același timp, am descoperit că până și în țara aceasta frământată, unele fete găsesc o cale de a se ridica deasupra tuturor greutăților.

REGINA MOSETAY STĂ în biblioteca școlii ei din orașul Freetown. Afară, colegele ei râd și iau prânzul în curte. Este pe cât se poate de pregătită pentru examenele de sfârșit de liceu. La vârsta de 17 ani, Regina e mamă și nu poate învăța ca înainte, fiindcă trebuie să aibă grijă de fiica ei, Aminata, și să găsească timp pentru cărți între biberoane și schimbat scutece.

Regina are ochi migdalați și fața ovală, pe care o ridică în sus când se gândește la ceva. A crescut una dintre adolescentele însărcinate din Sierra Leone. Apoi, în 2014, în Freetown a început să se răspândească Ebola, iar statul a închis școlile ca să limiteze epidemia . Atunci a rămas însărcinată cu prietenul ei, Alhassan, în 2015. Pe atunci, el era în ultimul an de liceu. „În perioada cu Ebola – spune ea – au rămas însărcinate multe fete. Nu mai mergeam la școală, așa că aveam mult timp liber."

„Simțeam că o să dezamăgesc pe toată lumea. Mă simțeam rușinată – spune Regina. Unele colege spuneau că suntem un exemplu prost pentru ele." În primăvară, a trebuit să stea acasă, nu avea nimic de făcut și nu putea vorbi cu nimeni, fiindcă prietenele ei erau la școală. Câteva luni mai târziu, o mătușă i-a spus despre noile centre care le dau tinerelor mame și fetelor însărcinate de vârstă școlară posibilitatea de a ține pasul cu studiile, pentru ca în cele din urmă să se întoarcă la școală. Regina a hotărât imediat să se ducă și le-a spus despre centre tuturor fetelor însărcinate sau tinerelor mame pe care le cunoștea.

O mare parte din ce se preda acolo știa deja, dar îi făcea plăcere să se afle din nou într-o clasă, să stea într-o bancă de lemn cu cărțile și caietul deschise în fața ei, să citească, să asculte și să gândească. Da, acum avea un bebeluș în ea, dar încă mai avea și o minte – și asta însemna totul pentru ea.

Pentru că participă la o ceremonie Bondo alternativă, care nu presupune mutilarea genitală, aceste tinere din comunitatea Masanga vor beneficia de educație gratuită, asigurată de Masanga Assistance Education, o organizație nonprofit elvețiană. La ceremonie participă o femeie numită „diavolul Bondo", o înaltă autoritate în societatea secretă.

„Eram fericită pur și simplu că sunt acolo și nu stau degeaba acasă" – îmi spune Regina. Timp de trei luni, a fost una dintre cele 180 de fete care au învățat la centru, mai mult sau mai puțin timp, în primul an al programului. A revenit în învățământul public la o lună după ce a născut-o pe Aminata, în decembrie 2015. Acum că s-a întors, Regina își avertizează toate prietenele să aibă grijă cu băieții sau vor păți același lucru.

Nu a renunțat la studii. „Nu vreau să treacă și fata mea prin aceleași lucruri. Vreau un viitor mai bun pentru ea" – spune Regina. Trăiește cu prialți au murit. La începutul lunii decembrie, în anul 2014, s-a întors, zguduită de greșuri și durere, să trăiască împreună cu celelalte mătuși, unchii și verii ei într-o casă încăpătoare din Mountain Cut. Când i se făcea rău, intra în panică. În luna martie, când a reluat cursurile, se temea să nu fie exclusă de prietenii fiindcă avusese Ebola. Dar a rămas surprinsă.

„Nu m-au stigmatizat deloc" – spune ea. Când îi rătăcesc gândurile la viața ei dinainte de Ebola, prietenii încearcă să o înveselească. Salmatu intră pe Facebook și WhatsApp să citească glume, nu-

Pentru KK, oceanul e terapie: „Când

etenul ei, care a terminat un liceu economic, și cu mama și bunica lui, care o ajută să aibă grijă de Aminata. Speră să-și facă o familie și e conștientă că e esențial să-și termine studiile. Vrea să lucreze pentru o organizație care ajută copiii, mai ales fetele, să aibă o viață mai bună.

„Dacă sunt educată, o să pot să am grijă de familia mea; voi avea grijă de mine însămi" – spune ea.

SALMATU FOFANAH TRĂIEȘTE pe coasta unui deal din Mountain Cut, un cartier supraaglomerat din Freetown. Are 17 ani, e timidă și drăguță, cu ochii luminoși și talia subțire. E obișnuită să trăiască pe cont propriu. Mama și tatăl ei vitreg s-au îmbolnăvit de Ebola acum doi ani, după ce tatăl a contractat boala la o înmormântare în 2014. (Tatăl ei biologic a murit de malarie în 2011.)

Mama lui Salmatu, infirmieră, și-a îngrijit soțul acasă. Nu știau că Ebola se răspândea. Când starea i s-a înrăutățit, mama ei a încercat, într-un târziu, să-l ducă la spital, dar bărbatul a murit în mașină.

Mama ei s-a îmbolnăvit câteva zile mai târziu și a murit acasă, după o lună de boală. Apoi a început să se simtă rău și Salmatu. O durea capul și avea febră, la fel ca mătușa, unchiul, sora ei mai mare, fratele, bunicul și câțiva veri.

„Tuturor ne era frică" – îmi spune Salmatu. S-au internat la un centru de tratament. Nu au supraviețuit decât ea și trei dintre veri. Toți ceimai ca să rădă din nou, și cu cât mai mult doarme, cu atât se simte mai bine. Merge la un grup de consiliere, unde poate să vorbească despre necazurile ei. „Îmi place să vorbesc despre ce mă supără; mă simt mai ușoară" – spune ea. Când am cunoscut-o, cea mai mare grijă a ei erau examenele de final de liceu. „Trebuie să lași trecutul în urmă și să te concentrezi pe viitor. Trebuie să fii fericit cu ce ai."

Materia ei preferată e istoria; îi place să audă poveștile poporului și ale țării ei și speră ca într-o bună zi să devină jurnalistă. Are un prieten care tocmai a terminat liceul, dar Salmatu n-are de gând să-l lase să o convingă să facă ceva ce ea nu vrea. Își dorește să cânte în continuare și să meargă la plajă cu prietenele.

Uneori, îi e prea lene să meargă la ore. („Îmi place să dorm, ăsta este hobby-ul meu" – spune ea, zâmbind. Când era mică și avea toane, mama ei o trimitea la culcare și după aceea se simțea mai bine.)

Dar apoi își amintește ce vrea să ajungă. Mama ei a murit pentru familie. Cum să nu termine liceul și să nu ducă o viață de care mama ei ar fi fost mândră?

KADIATU KAMARA, SAU KK, cum i se spune, s-a născut în satul Bureh, de pe malul Atlanticului. Este plină de energie și are pe gât un tatuaj cu

stelute. A trăit aici toată viața; părinții au crescut-o împreună cu cei patru frați și o soră într-o comunitate cu legături strânse. Părinții ei vindeau cărbune adunat din împrejurimi ca să întrețină familia. După moartea tatălui, când ea era mică, viața a devenit mai grea. Mama ei, Baby, s-a luptat și se luptă în continuare să câștige bani și nu și-a permis să-i trimită la școală decât pe doi dintre copii: pe KK și un frate mai mare.

Acum, KK are 19 ani; e mezina familiei și atrasă mereu de locurile cărora simte că le-aparține. Trăiește cu mama ei și cu alți membri ai familiei, și ea ceva bani și nu a avut niciodată nevoie de vreun băiat. Lucrează la bucătăria restaurantului de pe malul mării și uneori vinde fursecuri pe plajă. Dimineața se trezește la șase sau șapte, face puțin surf, dacă sunt valuri bune, apoi merge la școală. Stă în clasă până seara, apoi se întoarce acasă, să învețe și să gătească cina. O ajută și pe mama ei, dându-i o parte din banii pe care îi câștigă.

Într-o după-amiază de sâmbătă din iulie, am privit-o pe KK lungită pe nisipul fierbinte de pe plaja din Bureh și apoi cum sare cu placa de surf, fără frică, într-un val înspumat din apa turcoaz.

fac surf, parcă sunt în altă țară."

așa că își dorește un spațiu al ei. Acum patru ani, când s-a deschis un club de surf pe plajă, plin de tineri din satul ei, a vrut să vadă și ea cum e să fii surfist. Nu văzuse surferi decât în revistele lăsate de turiștii străini pe plajă.

Pentru KK, oceanul e terapie. Când intră în apă se simte mai liberă, mai liniștită.

„Când fac surf, parcă sunt în altă țară" – spune ea. La început de-abia dacă știa să înoate. O dată i s-a rupt legătura din jurul gleznei și placa i-a plutit departe, iar ea s-a luptat să rămână la suprafață. A trebuit s-o pescuiască unul dintre ceilalți surfiști ca să nu se înece.

KK este una dintre puținele femei din Sierra Leone care practică surful. Cunoaște fete care au rămas însărcinate și au renunțat la școală sau au ajuns căsătorite cu bărbați mult mai în vârstă, dar dintotdeauna a știut că ea nu-și dorește asta. La școală, a ascultat când li se spunea fetelor să nu facă sex prea devreme. Surful i-a menținut concentrarea.

„Uneori, fetele… mamele lor nu au bani să le trimită la școală, așa că se duc mereu la băieții care le dau bani" – spune KK. Apoi, unii băieți se așteaptă la relații sexuale în schimb și le părăsesc când rămân însărcinate, așa că multe dintre ele ajung pe străzi.

Mama ei n-a avut niciodată prea mulți bani, dar, datorită aptitudinilor și hotărârii, KK câștigă S-a împins înainte cu mâinile și a plutit, așteptând răbdătoare următorul val mare. Băieții săreau în valurile mici și cădeau. Unul tânăr și slăbuț și-a făcut cruce înainte să plonjeze. KK a chiuit de încântare când a căzut de pe un val care s-a domolit.

KK vrea să facă plăci de surf. Într-o bună zi, speră să deschidă un magazin în care să le vândă și o școală de surf. „Vreau să învăț și alte fete" – îmi spune ea.

Până atunci, face surf câteva zile pe săptămână, mai ales în sezonul ploios, când valurile se ridică aproape doi metri. KK lucrează să-și îmbunătățească tehnica. E convinsă că, dacă va deveni suficient de bună, va reuși să facă o carieră din surf în afară. I-ar plăcea să fie doctor sau contabil, dar nu e sigură dacă va fi pregătită pentru facultate. Uneori, profesorii nu-i învață mare lucru, iar ea are greutăți la citit.

„Dacă fac surf, cred că poate o să vină cineva la club, o să mă vadă și o să mă aleagă [ca să mă sponsorizeze] – spune ea. Așa o să pot întotdeauna să-mi întrețin familia." □

Alexis Okeowo, jurnalistă la *The New Yorker,* lucrează la o carte despre extremismul din Africa. Este la primul articol pentru *National Geographic.* Fotografa **Stephanie Sinclair,** distinsă cu Premiul Pulitzer, s-a specializat pe problemele inegalității între sexe și drepturile omului. A înființat organizația nonprofit Too Young to Wed.

NATIONAL GEOGRAPHIC ROMÂNIA

PREDATOR-ŞEF **Cătălin Gruia**
ART DIRECTOR: Bogdan Giuberneea
MANAGING EDITOR: Dominica Macri

COLABORATORI
CONTRIBUTING EDITOR: Alexandra Popescu
SECRETAR GENERAL DE REDACŢIE: Stelian Botoran
EDITOR-AT-LARGE: Cristian Lascu

TRADUCĂTORI
Monica Secetă, Anca Bărbulescu, Adriana Hoancă

FOTOGRAFI
Helmut Ignat, Adrian Ciftu, Costas Dumitrescu

CONSULTANŢI ŞTIINŢIFICI
GEOGRAFIE: Şerban Dragomirescu
ASTRONOMIE: Mihodora Lipciuriu
BIOLOGIE: Doru Ruşti, Silviu Petrovan, Cristi Domşa
BOTANICĂ: Gavrilă Negrean
PALEONTOLOGIE: Mihai Popa
ORNITOLOGIE: Doroczi Szilard
ETNOGRAFIE: Ioan Ghinoiu
FIZICĂ: Florin Baciu
CONSERVARE: Silviu Chiriac

BURDA ROMÂNIA SRL
DIRECTOR GENERAL **Sandrin Apostoloiu**
PUBLISHER: Daniel Seciărea
DIRECTOR EDITORIAL: Susana Pletea
DIRECTOR FINANCIAR: Ioana Calciain

MARKETING
MARKETING MANAGER: Alina Gavrilă
BRAND MANAGER GLT GROUP DIVISION SRL: Gabi Gogiu

PUBLICITATE
GROUP ADVERTISING DIRECTOR: Florentina Păuna-Laudă
ADVERTISING SALES MANAGER: Genoveva Enuţă, e-mail: genoveva.enuta@burda.ro

SERVICIUL ABONAMENTE
TEL: 037 210 60 00, FAX: 021 311 35 87
E-MAIL: abonamente@burda.ro, WEB: www.burda.ro; ng@burda.ro

PRE-PRESS
Mihai Vătăşelu

TIPOGRAFIE
Tipărit la Radin Print, prin reprezentanţul exclusiv pentru România 4 Colours, www.4colours.ro

4 Colours Radin print

DISTRIBUŢIE
Burda Romania, distrib@burda.ro

INTERNATIONAL AD SALES REPRESENTATIVES
ITALY BURDA INTERNATIONAL
Marcilena Siclari +39 02 91 32 34 66 e-mail: marcilina.siclari@burda.com

GERMANY BURDA COMMUNITY NETWORK
Julia Mund +49 89 9250 3197 e-mail: julia.mund@burda.com
Michael Neuwirth +49 89 92 50 36 29 e-mail: michael.euwirth@burda.com

AUSTRIA BURDA COMMUNITY NETWORK
Christina Bresler +43 1 230 60 30 50 e-mail: christina.bresler@burda.com

SWITZERLAND BURDA COMMUNITY NETWORK
Goran Vukota +41 44 81 02 146 e-mail: goran.vukota@burda.com

FRANCE/LUXEMBOURG BURDA COMMUNITY NETWORK
Marion Badolle-Feick +33 1 72 71 25 24 e-mail: marion.badolle-feick@burda.com

UK/IRELAND BURDA COMMUNITY NETWORK
Jeannine Soeldner +44 20 3440 5832 e-mail: jeannine.soeldner@burda.com

USA/CANADA/MEXICO BURDA COMMUNITY NETWORK
Salvatore Zammuto +1 212 884 48 24 e-mail: salvatore.zammuto@burda.com

NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

EDITOR IN CHIEF **Susan Goldberg**

DEPUTY EDITOR IN CHIEF: Jamie Shreeve, MANAGING EDITOR: David Brindley, EXECUTIVE EDITOR DIGITAL: Dan Gilgoff, DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY: Sarah Leen, EXECUTIVE EDITOR NEWS AND FEATURES: David Lindsey, CREATIVE DIRECTOR: Emmet Smith

INTERNATIONAL EDITIONS EDITORIAL DIRECTOR: Amy Kolczak, DEPUTY EDITORIAL DIRECTOR: Darren Smith, PRODUCTION: Beata Kovacs Nas

EDITORS: **ARABIC:** Alsaad Omar Almenhaly; **BRAZIL:** Ronaldo Ribeiro; **BULGARIA:** Krassimir Drumev; **CHINA:** Ai Shaogang; **CROATIA:** Hrvoje Prćić; **CZECHIA:** Tomáš Tureček; **ESTONIA:** Erkki Peetsalu; **FARSI:** Babak Nikkhah Bahrami; **FRANCE:** Jean-Pierre Vrignaud; **GEORGIA:** Levan Butkhuzi; **GERMANY:** Florian Gless; **HUNGARY:** Tamás Vitray; **INDIA:** Niloufer Venkatraman; **INDONESIA:** Didi Kaspi Kasim; **ISRAEL:** Daphne Raz; **ITALY:** Marco Cattaneo; **JAPAN:** Shigeo Otsuka; **KAZAKHSTAN:** Yerkin Zhakipov; **KOREA:** Junemo Kim; **LATIN AMERICA:** Claudia Muza Tunollos; **LITHUANIA:** Frederikas Jansonas; **NETHERLANDS/BELGIUM:** Aart Aarsbergen; **NORDIC COUNTRIES:** Karen Gunn; **POLAND:** Martyna Wojciechowska; **PORTUGAL:** Gonçalo Pereira; **ROMANIA:** Catalin Gruia; **RUSSIA:** Andrei Polamarchuk; **SERBIA:** Igor Rill; **SLOVENIA:** Marija Javornik; **SPAIN:** Josep Cabello; **TAIWAN:** Yungshih Lee; **THAILAND:** Kowit Phadungruangkij; **TURKEY:** Nesibe Bal

Societatea Naţională Geografică este o organizaţie ştiinţifică şi educativă globală, nonprofit, care se bazează pe sprijinul membrilor săi şi este dedicată explorării şi protejării planetei.

NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY

PRESIDENT AND CEO **Gary E. Knell**

BOARD OF TRUSTEES
CHAIRMAN: Jean N. Case
VICE CHAIRMAN: Tracy R. Wolstencroft
Wanda M. Austin, Brendan P. Bechtel, Michael R. Bonsignore, Alexandra Grosvenor Eller, William R. Harvey, Gary E. Knell, Jane Lubchenco, Mark C. Moore, George Muñoz, Nancy E. Pfund, Peter H. Raven, Edward P. Roski, Jr., Frederick J. Ryan, Jr., Ted Waitt, Anthony A. Williams

RESEARCH AND EXPLORATION COMMITTEE
CHAIRMAN: Peter H. Raven
Paul A. Baker, Kamaljit S. Bawa, Colin A. Chapman, Janet Franklin, Carol P. Harden, Kirk Johnson, Jonathan B. Losos, John O'Loughlin, Steve Palumbi, Naomi E. Pierce, Jeremy A. Sabloff, Monica L. Smith, Thomas B. Smith, Christopher P. Thornton, Wirt H. Wills

EXPLORERS-IN-RESIDENCE
Robert Ballard, Lee R. Berger, James Cameron, Sylvia Earle, J. Michael Fay, Beverly Joubert, Dereck Joubert, Louise Leakey, Meave Leakey, Enric Sala

FELLOWS
Dan Buettner, Bryan Christy, Fredrik Hiebert, Zeb Hogan, Corey Jaskolski, Mattias Klum, Thomas Lovejoy, Sarah Parcak, Paul Salopek, Joel Sartore

NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS
CEO **Declan Moore**

SENIOR MANAGEMENT
EDITORIAL DIRECTOR: Susan Goldberg
CHIEF FINANCIAL OFFICER: Marcela Martin
GLOBAL NETWORKS CEO: Courtney Monroe
CHIEF COMMUNICATIONS OFFICER: Laura Nichols
LEGAL AND BUSINESS AFFAIRS: Jeff Schneider
CHIEF TECHNOLOGY OFFICER: Jonathan Young

BOARD OF DIRECTORS
CHAIRMAN: Gary E. Knell
Jean N. Case, Randy Freer, Kevin J. Maroni, James Murdoch, Lachlan Murdoch, Peter Rice, Frederick J. Ryan, Jr.

INTERNATIONAL PUBLISHING
SENIOR VICE PRESIDENT: Yulia Petrossian Boyle
VICE PRESIDENT OF STRATEGIC DEVELOPMENT: Ross Goldberg
Ariel Deiaco-Lohr, Kelly Hoover, Diana Jaksic, Jennifer Jones, Jennifer Liu, Leigh Mitnick, Rossana Stella

BurdaInternational

ADRESA
Bd. Decebal 25-29, Olympia Tower, etajul 4, Sectorul 3, Bucureşti 030964; tel.: 037 210 60 00, fax: 021 311 35 87

Copyright © Reproducerea integrală sau parţială a textelor sau ilustraţiilor din revista National Geographic România este posibilă numai cu acordul prealabil scris al National Geographic Society.

National Geographic România este o publicaţie lunară la Burda România SRL, sub licenţă National Geographic Society.

BPA Publicaţie auditată aprilie 2015-martie 2016

SNA Publicaţie ce beneficiază de rezultate de audienţă conform Studiului National de Audienţă măsurate în perioada februarie 2015-august 2016.

ISSN 1583-6541

NATIONAL GEOGRAPHIC
TRAVELER

Redescoperă România

CALENDAR 2017
Locuri sacre

Perforează pe semnul indicat la marginea paginilor 90-114 și transformă-ți revista în calendar de perete.

la orice punct de difuzare a presei

www.natgeo.ro

o revistă editată de
Burda International RO

Bucură-te de privelişte chiar înainte de a o conduce!

Design progresiv – precizie în dinamică şi eleganţă.
Noul Audi A5 Coupé

Engineered with soul

Vizitează dealer-ul tău Audi.
www.audi.ro

Audi Vorsprung durch Technik